

WOJEWÓDZKA
BIBLIOTEKA PUBLICZNA
W OLSZTYNIE

OCENA DZIAŁALNOŚCI BIBLIOTEK PUBLICZNYCH WARMII i MAZUR

za rok
2024

SPIS TREŚCI

WPROWADZENIE	3
SIEĆ, ZASOBY, DOSTĘP, INFRASTRUKTURA	7
SIEĆ	7
ZBIORY	12
Zbiory specjalne	13
Czasopisma bieżące	13
Selekcja zbiorów	13
PRACOWNICY	15
PŁACE	16
INFRASTRUKTURA	16
KOMPUTERYZACJA	17
WYKORZYSTANIE USŁUG, WYDAJNOŚĆ I EFEKTYWNOŚĆ	19
CZYTELNICY	19
AKTYWNOŚĆ I UDOSTĘPNIANIE ZBIORÓW BIBLIOTECZNYCH	22
RODZAJE AKTYWNOŚCI	24
GRY PLANSZOWE I KOMPUTEROWE	25
OBSŁUGA GRUP UŻYTKOWNIKÓW ZE SZCZEGÓLNYMI POTRZEBAMI	27
DOSTĘPNOŚĆ BIBLIOTEK W WEEKENDY ORAZ POZOSTAŁE DNI TYGODNIA	31
ZMIENIAJĄCE SIĘ FUNKCJE CZYTELNI	34
Ewolucja funkcji i organizacja przestrzeni	34
Frekwencja w czytelnich i jej pomiar	37
Dostępność zbiorów	38
POZYSKIWANIE ŚRODKÓW POZABUDŻETOWYCH	38

WPROWADZENIE

Podstawą niniejszego opracowania są dane statystyczne oraz informacje przesłane do Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej w Olsztynie (dalej: WBP) przez wszystkie biblioteki publiczne województwa warmińsko-mazurskiego w dwóch typach dokumentów: w formularzach statystycznych za 2024 r. oraz analizach opisowych z działalności instytucji w tym samym okresie. Uzupełniającą rolę pełnią dane zbierane na użytek projektu Analiza Funkcjonalności Bibliotek Publicznych realizowanego przez Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich (dalej: SBP), w którym wszystkie biblioteki w regionie biorą udział. Zastosowany w projekcie zestaw wskaźników funkcjonalności pozwala na przedstawienie i porównanie miar relatywnych – odnoszących uzyskiwane przez różne typy bibliotek efekty działania do liczby użytkowników korzystających z ich usług lub ogółu mieszkańców gminy, na terenie której są zlokalizowane.

W całym 2024 r. w 280 placówkach bibliotecznych w regionie pojawiło się 173 670 osób (-0,65%). Użytkownicy skorzystali z 3 882 134 jednostek ewidencyjnych zbiorów (dalej: j. ew.) (-0,66%) i zasięgnęli 376 372 informacji (-4,93%). Do bibliotek na terenie województwa wpłynęło 163 483 j. ew. zbiorów, a zbiory ogółem liczyły 4 109 029 j. ew.

Wśród osiągnięć minionego roku biblioteki często wymieniały organizację ciekawych i skupiających uwagę lokalnej społeczności wydarzeń kulturalnych i edukacyjnych (44,07%). Atrakcyjna oferta skutkowała m.in. wzrostem liczby czytelników (22,03%), użytkowników i uczestników wydarzeń bibliotecznych (16,95%) oraz wypożyczeń (9,32%). Towarzyszyły temu aktywne działania mające na celu popularyzację czytelnictwa (16,10%), a wśród nich organizowanie wydarzeń w związku z uczestnictwem w ogólnopolskich akcjach, projektach i inicjatywach, takich, jak: Narodowe Czytanie, Noc Bibliotek, Ogólnopolski Dzień Głośnego Czytania Dzieciom, Międzynarodowy Dzień Postaci z Bajek, Tydzień Bibliotek (17,80%). Część placówek do osiągnięć zaliczyła też spotkania autorskie (10,17%). Wśród innych wymienianych kategorii pojawiły się: poszerzanie i urozmaicanie oferty poprzez zakup nowości wydawniczych (17,8%), w tym dostępu do zbiorów elektronicznych, oferowanych przez komercyjne serwisy internetowe (11,02%), rozwój współpracy z lokalnymi instytucjami, stowarzyszeniami i placówkami oświatowymi (16,10%), relacji z mieszkańcami, czego przejawem były m.in. projekty mające na celu wsparcie lokalnej społeczności i pogłębienie procesów integracji (11,86%), inwestycje w poprawę atrakcyjności lokali bibliotecznych, w tym remonty i modernizacje (15,25%) oraz zakup nowych sprzętów i urządzeń (11,86%). Znacznie mniej bibliotek poszukiwało w tym okresie nowych form działania (5,93%), organizowało przedsięwzięcia z zakresu edukacji regionalnej (4,24%), prowadziło selekcję zbiorów (3,39%), skupiało się na podnoszeniu kompetencji zawodowych bibliotekarzy (3,39%), czy pracach związanych z automatyzacją procesów bibliotecznych i wdrażaniem

nowych technologii (2,54%). Niektóre placówki (6,78%) za sukces uznały utrzymanie na dotychczasowym poziomie wyników osiągniętych w latach poprzednich.

Wśród indywidualnych, wyjątkowych osiągnięć w 2024 r. biblioteki województwa warmińsko-mazurskiego wymieniały m.in.:

- ◆ **GBP w Baniach Mazurskich:** realizację projektu „Historia Grodziska i tradycja naszą pasją – integracja sołecka” dofinansowanego ze środków Polsko-Amerykańskiej Fundacji Wolności w ramach Programu „Działaj Lokalnie”;
- ◆ **MBP w Bartoszycach:** otrzymanie tytułu Bibliotheca Bona za działalność w 2023 r., realizację projektu „Czytelniczy Zakątek w Czarodziejskim Lesie” dofinansowanego ze środków Fundacji Banku Gospodarstwa Krajowego w ramach Programu Moja Mała Ojczyzna;
- ◆ **BP w Bisztynku:** zakończenie remontu i modernizacji budynku ze środków MKiDN w ramach Narodowego Programu Rozwoju Czytelnictwa 2.0 (dalej: NPRCz 2.0) – Priorytet 2 „Infrastruktura bibliotek 2021-2025”;
- ◆ **BPG Braniewo:** zakwalifikowanie się do udziału w Akademii Klimatycznej zorganizowanej przez Fundację Rozwoju Społeczeństwa Informacyjnego w ramach projektu „Biblioteki dla klimatu”, organizację 33. Przeglądu Ruchu Scenicznego i utworzenie Nieformalnej Grupy Teatralnej „Zakręcenie”;
- ◆ **MBP w Braniewie:** realizację projektów: „Nasze wspólne miejsce Biblioteka!” dofinansowanego ze środków MKiDN w ramach NPRCz 2.0 Kierunek interwencji 4.1 „BLISKO – Biblioteka | Lokalność | Inicjatywy | Społeczność | Kooperacja | Oddolność” (dalej: NPRCz 2.0 Kierunek interwencji 4.1 „BLISKO”), „Naturalnie Biblioteka!” dofinansowanego z Krajowego Planu Odbudowy zakwalifikowanie się do udziału w Akademii Klimatycznej zorganizowanej w ramach projektu „Biblioteki dla klimatu”;
- ◆ **GBP w Dywitach:** utworzenie Filii Bibliotecznej w Tuławkach, realizację projektu „Biblioteka Blisko-Integracji Siedlisko” dofinansowanego ze środków MKiDN w ramach NPRCz 2.0 Kierunek interwencji 4.1 „BLISKO”;
- ◆ **MBP w Działdowie:** pozyskanie środków MKiDN na realizację projektu „BajkoCzas” w ramach programu Partnerstwo dla książki;
- ◆ **Biblioteka Elbląska:** zorganizowanie cyklu spotkań autorskich promujących czytelnictwo i literaturę #czytElnia (cz. 5) oraz realizację szeregu projektów dofinansowanych ze środków pozabudżetowych, w tym m.in. „Opisanie świata”, „O kulturze polisensorycznie”, „Kto nie czyta, ten trąba!”, „Zobaczyć, poczuć, dotknąć: sensualna podróż po literaturze”, „Digitalizacja, opracowanie i udostępnianie rękopisów i czasopism regionalnych Biblioteki Elbląskiej”, „Zakup wyposażenia do pracowni papierniczo-drukarsko-graficznej w zabytkowym budynku Biblioteki Elbląskiej”, „Magiczne krajobrazy”, „Wydanie Rocznika Elbląskiego”, „Muzyczne przestrzenie”, „Otwarte seminarium pn. Trudna gra. O hamulcach i szansach współpracy międzysektorowej”;

- ◆ **BPGE w Nowej Wsi Etckiej:** uzyskanie pierwszego miejsca w konkursie na najlepsze spotkanie Klubu Czytających Rodzin, zorganizowanego w ramach programu Rodzinne Czytanie, realizowanego przez Fundację „ABCXXI - Cała Polska czyta dzieciom”;
- ◆ **MBP w Etku:** projekt „Młodość i rozwój społeczności transgranicznych” realizowany we współpracy partnerskiej z Biblioteką Publiczną w Alytus w ramach Programu Współpracy Transgranicznej Interreg Polska - Litwa 2021-2027;
- ◆ **MBP w Giżycku:** rozwinięcie działalności Giżyckiego Archiwum Cyfrowego poprzez nawiązanie współpracy różnymi z instytucjami w Polsce i regionie;
- ◆ **BPG Godkowo:** uczestnictwo w VI edycji programu „Wzmocnij Swoje Otoczenie”, otrzymanie Honorowego Dyplomu Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego za szczególny wkład w rozwój, upowszechnianie i ochronę kultury oraz dziedzictwa narodowego;
- ◆ **BP w Gołdapi:** zorganizowanie Konferencji „Wokół Kanta” w ramach obchodów Roku Immanuela Kanta na Warmii i Mazurach, realizację projektów: „Od Fantazji do Rzeczywistości VR dla każdego”, „Biblioteka dla wszystkich. Równi. Różni. Ważni.”, „Biblioteki dla klimatu” w ramach Akademii Klimatycznej FRSI;
- ◆ **GBP w Lasecznie:** realizację projektu „Biblioteka dla każdego człowieka” dofinansowanego ze środków MKiDN w ramach NPRCz 2.0 Kierunek interwencji 4.1 „BLISKO”;
- ◆ **MBP w Iławie:** organizację „poSTEDówki” – dorocznego festiwalu muzyki poetyckiej poświęconego twórczości Edwarda Stachury;
- ◆ **MBP w Kętrzynie:** organizację popularnych wśród mieszkańców wydarzeń kulturalnych m.in. spektakli Teatru przy Stolicu, sobotnich spotkań teatralnych dla dzieci, koncertów w ramach Letniej Sceny Zamkowej;
- ◆ **MGBP w Korszach:** realizację projektu „Pasja. Inspiracja. Integracja” dofinansowanego ze środków Polsko-Amerykańskiej Fundacji Wolności w ramach programu „Równać Szanse” oraz pozyskanie środków z Fundacji LOTTO na realizację projektu „RękoDZIEŁO ARTystyczna w bibliotece”;
- ◆ **GBP w Kowalach Oleckich:** realizację projektu „Czy coś słyszycie? Poczekajcie chwilę... Kto tam jest? – międzypokoleniowe warsztaty wzmacniające kompetencje społeczne i czytelnicze” dofinansowanego ze środków Polsko-Amerykańskiej Fundacji Wolności w ramach programu „Działaj Lokalnie”, pracownik biblioteki otrzymał też tytuł Warmińsko-Mazurski Bibliotekarz Roku 2023;
- ◆ **MGBP w Lidzbarku:** realizację projektu „Poezja - (po)lubię!” dofinansowanego ze środków MKiDN w ramach programu Partnerstwo dla książki;
- ◆ **MBP w Lidzbarku Warmińskim:** utworzenie dwóch Grup Literackich (dla dorosłych i dla młodzieży), a także zorganizowanie Kącika Dobrych Rozmów i Młodego Artysty;
- ◆ **BPG Markusy:** modernizację budynku biblioteki w Zwierznie – projekt dofinansowany z Programu Inwestycji Strategicznych Rządowego Funduszu Polski Ład;
- ◆ **MBP w Morągu:** realizację projektów: „Słowo na wierzchu – językowe inspiracje”, „Zacznij czytać, przestań klikać!”, „Generacja 6.0”, wyróżnieniem dla biblioteki było

także zaprezentowanie jej działalności w publikacji elektronicznej przygotowanej przez Narodowe Centrum Kultury;

- ◆ **BPG Mrągowo:** ukończenie budowy nowej siedziby biblioteki i przeniesienie do nowej lokalizacji;
- ◆ **GCK Nowe Miasto Lubawskie z/s w Mszanowie:** otwarcie Lokalnej Izby Pamięci działającej przy Bibliotece w Jamielniku;
- ◆ **MGBP w Nidzicy:** zorganizowanie dwóch dużych imprez plenerowych: mobilnej ekspozycji multimedialnej „Iskry niepodległej” oraz „Parady postaci bajkowych”;
- ◆ **MBP w Olsztynie:** realizację wielu różnych projektów i wydarzeń, które odpowiadały na potrzeby wszystkich grup mieszkańców, w tym m.in. projektu „Biblioteka po drodze”, na który składało się 21 różnych działań z zakresu popularyzacji literatury, czytelnictwa, a także integracji społecznej;
- ◆ **Polana Kultury CBK w Orzyszu:** pozyskanie środków z MKiDN w ramach programu Partnerstwo dla książki na realizację projektu „Kultura dla Przyrody” oraz wydanie regionalnej gry planszowej „Pionkiem po Mazurach”;
- ◆ **GCKB w Samborowie:** rozpoczęcie realizacji projektu „Rozbudowa i nadbudowa budynku kulturalno-bibliotecznego w miejscowości Samborowo, Gmina Ostróda” dofinansowanego ze środków Programu Inwestycji Strategicznych Rządowego Funduszu Polski Ład;
- ◆ **MB w Pieniężnie:** realizację projektu „Modernizacja Miejskiej Biblioteki w Pieniężnie” dofinansowanego ze środków NPRCz 2.0, Priorytet 2, Kierunek interwencji 2.1. „Infrastruktura bibliotek 2021-2025”;
- ◆ **GBP w Pozezdrzu:** zorganizowanie obchodów jubileuszu 75-lecia działalności biblioteki, widowiska muzycznego kultury kresowej pt. „Kaziuki w Piekieliszkach, czyli sny starego Matulańca” oraz bibliotekarskiego wyjazdu rowerowego na plener malarski ph. „Otwarte pracownie na Mazurach”;
- ◆ **RPEKiT w Rynie:** zorganizowanie trzeciej edycji Dnia Czytania Tolkiena w Tołkinach;
- ◆ **M-GOK w Sępopolu:** realizację projektu „zaCZYTANY Sępopol” dofinansowanego ze środków MKiDN w ramach NPRCz 2.0 Kierunek interwencji 4.1 „BLISKO”;
- ◆ **MBP w Szczytnie:** utworzenie przy bibliotece „kawiarni relaksu” będącej efektem realizacji projektu „Czytamtu - Mazurski Ogród Literacki” dofinansowanego w ramach Budżetu Obywatelskiego, a także zorganizowanie cyklu spektakli teatralnych w wykonaniu zespołu „Thalia”.

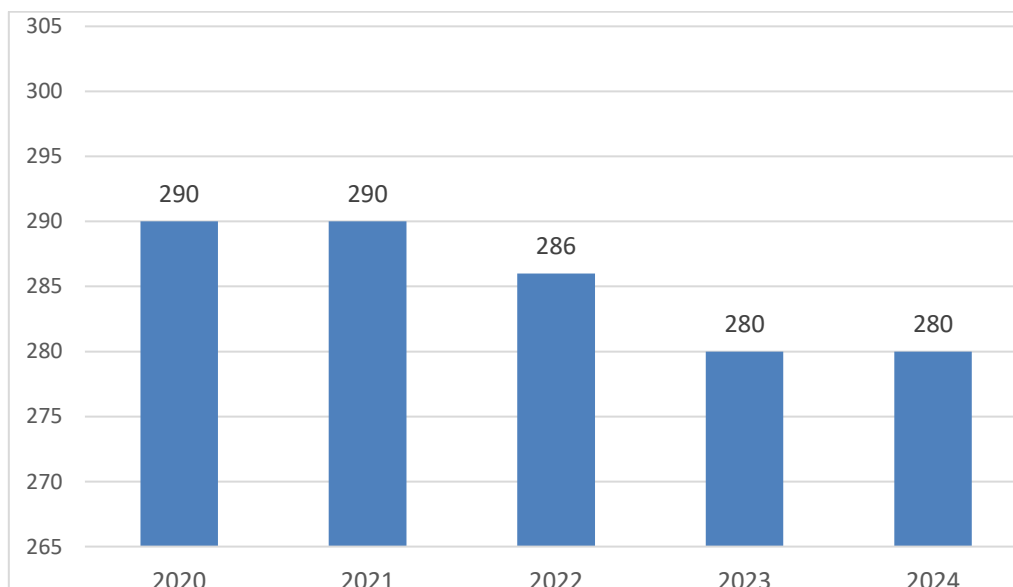
SIEĆ, ZASOBY, DOSTĘP, INFRASTRUKTURA

SIEĆ

W 2024 r. sieć bibliotek publicznych województwa warmińsko-mazurskiego liczyła 280 placówek (zob. wykres nr 1). Na ogólną ich liczbę składało się 126 bibliotek i 154 filie, z czego 86 zlokalizowanych było w mieście, a 194 na wsi. Na przestrzeni ostatnich pięciu lat największe zmiany w sieci bibliotek zaszły na terenach wiejskich. Za sprawą likwidacji filii bibliotecznych liczba dostępnych placówek zmniejszyła się tam z 206 w roku 2020 do 194 w roku 2024. W ostatnim czasie odnotowano również mniejszą liczbę prowadzonych w regionie punktów bibliotecznych – z 84 w roku 2023 do 73 w roku 2024.

Wykres nr 1

Liczba bibliotek i filii w województwie warmińsko-mazurskim w latach 2020-2024

Wg stanu na dzień 31.12.2024 r. nieczynnych było 7 placówek bibliotecznych:

- ◆ filia w Żabinie GBP w Baniach Mazurskich – nieczynna od 1.10.2013 r. ze względu na lokalizację w złych warunkach w zlikwidowanej Szkole Podstawowej;
- ◆ filia w Czerwonce MBP w Biskupcu – ze względu na brak osoby do obsługi;
- ◆ filie nr 1 i 8 Biblioteki Elbląskiej – nieczynne od 1.10.2022 r. ze względu na zły stan techniczny budynków i problemy kadrowe (w 2024 r. wydano pozytywną opinię w sprawie ich likwidacji w 2025 r.);

- ◆ filia w Okartowie Polany Kultury – Centrum Biblioteczno-Kulturalnego w Orzyszu – zawieszona ze względu na brak osoby do obsługi;
- ◆ filia w Chruścielu GBP w Płoskini – zaplanowana do likwidacji ze względu na trudności lokalowe oraz brak osoby do obsługi (w 2024 r. wydano pozytywną opinię w sprawie jej likwidacji w 2025 r.);
- ◆ filia w Farynach GBP w Rozogach – ze względu na zły stan techniczny lokalu.

W tym samym okresie zlikwidowana została filia w Henrykowie Centrum Kultury i Biblioteki Miejskiej w Ornie oraz utworzono filię w Tuławkach działającą przy Gminnym Ośrodku Kultury Bibliotece Publicznej w Dywitach.

Według danych posiadanych przez WBP w Olsztynie, wszystkie biblioteki lub instytucje, w strukturze których funkcjonują, posiadają status instytucji kultury. Wszystkie jednostki administracyjne stopnia gminnego w województwie warmińsko-mazurskim wywiązują się też z zadania prowadzenia biblioteki publicznej. Biblioteki w gminie wiejskiej Iława działają w strukturze domu kultury i posiadają status równorzędnych instytucji. Podobnie jest w gminie wiejskiej Nowe Miasto Lubawskie, gdzie efektem włączenia GBP w Gwiżdżinach do struktur ośrodka kultury w 2014 r. była utrata przez nią statusu biblioteki głównej. Biblioteki i filie w tej gminie mają obecnie status równorzędny. W gminie Miłakowo, ośrodek kultury wraz z funkcjonującą w jego strukturach biblioteką jest zarządzany przez firmę prywatną. Jest to jedyny taki przypadek w województwie warmińsko-mazurskim.

W 2024 r. mieszkańcy 41 gmin (34,5% ogółu) byli obsługiwani przez biblioteki połączone z domami kultury. Dodatkowo, podobnie, jak w roku ubiegłym, 6 placówek działało jako biblioteki publiczno-szkolne i 2 jako publiczno-szpitalne – były to filie biblioteczne MBP w Biskupcu oraz MBP w Działdowie.

W omawianym okresie biblioteki w regionie prowadziły 73 punkty biblioteczne (utworzono 3 punkty, zlikwidowano 14). Nowe punkty często tworzone były w świetlicach wiejskich. W większości przypadków powodem zawieszania ich działalności był problem ze znalezieniem osoby odpowiedzialnej za ich obsługę oraz brak odpowiedniego lokalu.

Obowiązek ustawowy polegający na konieczności organizowania i prowadzenia **powiatowej biblioteki publicznej** realizowało w 2024 r. 21 powiatów województwa warmińsko-mazurskiego (19 powiatów ziemskich i 2 grodzkie). Były to:

- biblioteki stopnia powiatowego w miastach grodzkich – 2 (Olsztyn, Elbląg);
- biblioteki stopnia powiatowego w miastach w powiatach ziemskich – 2 (Ostróda, Kętrzyn);
- biblioteki, którym zostały powierzone zadania ponadlokalne:

- miejskie – 11 bibliotek (Bartoszyce, Braniewo, Działdowo, Elbląg¹, Ełk, Giżycko, Iława, Lidzbark Warmiński, Mrągowo, Nowe Miasto Lubawskie, Szczytno);
- miejsko-gminne – 6 bibliotek (Gołdap, Nidzica, Olecko, Pasłęk², Pisz, Węgorzewo);
- powiat olsztyński ziemski realizuje zadania biblioteki powiatowej w formie projektu pod nazwą Wirtualna Powiatowa Biblioteka Publiczna. W ramach tego projektu zadania ponadlokalne powierzono 11 bibliotekom działającym na terenie powiatu.

W 2024 r. pełnienie zadań powiatowych w powiecie piskim powierzono drugi rok z rzędu Miejsko-Gminnej Bibliotece Publicznej w Pisz. Porozumienie w tej sprawie pomiędzy powiatem piskim a gminą Pisz zostało podpisane 24 maja 2024 r. na okres do 31 grudnia tego samego roku.

Na realizację zadań biblioteki powiatowej starostwa przekazywały bibliotekom pełniącym tę funkcję kwoty od 10 000 zł (powiat ełcki) do 95 000 zł (powiat iławski). W 2024 r. w niektórych bibliotekach odnotowano zwiększenie kwot dotacji przekazywanych przez starostwa: o 1 000 zł w powiecie piskim, o 2 000 zł w powiecie braniewskim i mrągowym, o 3 000 zł w powiecie elbląskim, o 3 900 zł w powiecie działdowskim, o 5 000 zł w powiecie węgorzewskim i nidzickim, o 10 000 zł w powiecie iławskim. Największe zmiany w stosunku do roku 2023 i jednocześnie największe środki na działalność biblioteki powiatowej wykazywane są w powiatach, które utrzymują biblioteki powiatowe jako odrębne jednostki organizacyjne. W powiecie kętrzyńskim zwiększono dotację o 50 694 zł, co łącznie dało kwotę 314 710 zł. W powiecie ostródzkim na działalność biblioteki powiatowej przeznaczono 346 300 zł, co oznaczało wzrost dotacji w stosunku do roku 2023 o 15 088 zł. Podobnie, jak w latach ubiegłych, powiat olsztyński ziemski, realizujący zadania biblioteki powiatowej w formie projektu pod nazwą Wirtualna Powiatowa Biblioteka Publiczna (na mocy Porozumienia z dn. 25.05.2012 r.), przekazał 11 samorządom powiatu olsztyńskiego dotacje w kwotach: 3 000 zł dla każdej biblioteki gminy wiejskiej oraz 4 216 zł dla każdej biblioteki gminy miejsko-wiejskiej. Ogółem dało to kwotę 39 080 zł.

Otrzymane środki biblioteki wykorzystywały głównie na płace (58%) oraz zakup zbiorów (16,7%). Niektóre biblioteki organizowały też szkolenia (1,81%) i doposażały stanowiska pracy (2,17%). W pozostałych przypadkach (21,32%) środki te przeznaczano m.in. na działalność kulturalną (np. organizację spotkań autorskich, spektakli „Teatru przy stole”, wydarzeń muzycznych, odczytów), ale także zakup artykułów biurowych i gospodarczych, sprzętu komputerowego i oprogramowania, delegacje, nagrody w konkursach, zakup kodów dostępu do platform Legimi, Empik Go, opłaty za prenumeratę czasopism, obsługę łącz internetowych i usługi informatyczne, licencje programów bibliotecznych MAK+ i Alfios.

¹ W powiecie elbląskim ziemskim dla części powiatu zadania realizuje Biblioteka Elbląska (obszar obejmuje gminy: Tolkmicko, Milejewo, Elbląg, Gronowo Elbląskie, Markusy, Młynary), dla drugiej części zaś Biblioteka Publiczna w Pasłęku (obszar obejmuje gminy: Pasłęk, Rychliki, Godkowo).

² Patrz przypis 1.

Od lat zauważalna jest relacja pomiędzy wysokością dotacji a zakresem prowadzonej działalności. Biblioteki, które dysponują większymi środkami częściej zatrudniają instruktora powiatowego lub powierzają takie zadania doświadczonym pracownikom, organizują szkolenia dla bibliotekarzy ze swojego powiatu, spotkania integracyjne czy wyjazdy studyjne. Biblioteki, które otrzymują niską dotację, głównie przeznaczają ją na zakup zbiorów bibliotecznych.

Pomimo tego, spora grupa bibliotek szczebla powiatowego (w Dywitach, Braniewie, Gołdapi, Iławie, Lidzbarku Warmińskim, Ostródzie, Piszu, Szczytnie) podjęła się w 2024 r. zorganizowania różnego typu szkoleń lub warsztatów skierowanych do bibliotekarzy macierzystego powiatu. Pojawiły się tutaj takie tematy, jak „Młodzież i dzieci w bibliotece. Jak przyciągnąć do biblioteki, rozpoznanie potrzeb, metody pracy”, „Kurs bajkoterapii”, „Kamishibai papierowy teatr – narzędzie kreatywnego czytania”, „Blisko coraz bliżej – budujemy w środowisku lokalnym”, „Warsztaty dziennikarskie z Dorotą Warakomską”, „Moc książek – jak prowadzić kreatywne zajęcia promujące czytelnictwo”, „Cyfrowy pracownik kultury”, „Gamifikacja w bibliotece – projektowanie i tworzenie gier”, „Biblioteki dla klimatu”.

Niektóre biblioteki wspierały doskonalenie zawodowe pracowników również na inne sposoby. W MBP w Bartoszczach, MBP w Działdowie, Bibliotece Multimedialnej Powiatu Ostródzkiego „Przystań z Kulturą” zorganizowano spotkania kierowników i dyrektorów bibliotek z terenu powiatów. Celem takich spotkań było m.in. omówienie wyników działalności w minionym roku, poruszenie bieżących problemów czy planów współpracy. W MPBP w Olecku zorganizowano uroczyste spotkanie wszystkich pracowników bibliotek z terenu powiatu z okazji Dnia Bibliotekarza, a w MBP w Szczytnie z okazji Powiatowego Dnia Bibliotekarza i Działacza Kultury Powiatu Szczygieńskiego. Na co dzień wszystkie biblioteki starają się wspierać placówki szczebla gminnego poprzez różne formy doradztwa w sprawach merytorycznych, statystycznych, kadrowych i finansowych. Niektóre spośród nich odwiedzały też placówki na swoim terenie (biblioteki powiatowe w Braniewie, Giżycku, Nowym Mieście Lubawskim, Olecku, Pasłęku) lub organizowały wizyty studyjne do bibliotek i innych instytucji kultury na terenie województwa i poza nim (biblioteki powiatowe w Braniewie, Działdowie i Szczytnie).

Jedynie w trzech bibliotekach, którym powierzono opiekę merytoryczną na rzecz bibliotek w ich powiatach wyznaczony był instruktor mający zajmować się wsparciem placówek szczebla gminnego (powiaty: giżycki, iławski, olecki). W powiatach mrągowskim i gołdapskim zadania instruktora powiatowego wypełniali bibliotekarze, którym przydzielono dodatkowe obowiązki. W Giżycku 5 pracownikom przyznano dodatek specjalny na pełnienie zadań na rzecz powiatu. W powiecie elbląskim (Pasłęk) funkcję taką pełnił dyrektor biblioteki.

Wzorem lat wcześniejszych, Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Olsztynie aktywnie wspierała biblioteki realizujące zadania powiatowe. Służyły temu m.in.:

- działania w ramach ogólnopolskiego projektu „**Nie siedź – sieciuj!**” realizowanego we współpracy z Fundacją Rozwoju Społeczeństwa Informacyjnego. W ramach projektu w dniu 14.02 zorganizowano siódmą edycję „Forum bibliotek powiatowych i pełniących zadania powiatowe”, które służyło wymianie doświadczeń oraz stanowiło platformę wzajemnej inspiracji dla bibliotek wykonujących zadania ponadlokalne. W trakcie spotkania omówiono m.in. najważniejsze wydarzenia w działalności tych bibliotek w 2023 r., przykłady inspirujących działań i współpracy pomiędzy bibliotekami powiatowymi i gminnymi. Podjęto też dyskusję na temat współczesnych kierunków rozwoju bibliotek w Polsce i w regionie oraz ich zmieniającymi się potrzebami. W ramach projektu „Nie siedź – sieciuj!” kontynuowano również prace nad rozwojem utworzonej w 2021 r. elektronicznej bazy pod nazwą „Wydarzenia bibliotek publicznych województwa warmińsko-mazurskiego”. W całym okresie sprawozdawczym udzielano konsultacji mailowych i telefonicznych, na bieżąco obsługiwano bazę i promowano jej zawartość podczas organizowanych wydarzeń.
- w ramach projektu „**Złap inspirację**” (dofinansowanego ze środków MKiDN w ramach Programu Partnerstwo dla książki 2024) zorganizowano szkolenia dla bibliotekarzy w 5 bibliotekach pełniących zadania powiatowe (w Bartoszych, Elblągu, Ełku, Giżycku i Mrągowie).
- w ramach projektu „**Synergia sieci**” (pilotaż projektu rzeczniczego będącego częścią Programu Rozwoju Bibliotek 2023-2024, realizowanego przez Fundację Rozwoju Społeczeństwa Informacyjnego ze środków Polsko-Amerykańskiej Fundacji Wolności) zorganizowano dla przedstawicieli wybranych bibliotek z regionu (MBP w Szczytnie, BPG Godkowo, MGBP w Lidzbarku, MBP w Ostródzie, CKB we Fromborku) szkolenia dotyczące skutecznej argumentacji (18.04), negocjacji (22.05) i praktycznych aspektów rzecznictwa (25.07). Zrealizowano też wyjazdy merytoryczne do tych bibliotek i przygotowano pisma wspierające ich plany rzecznicze (pisma zostały przesłane do instytucji biorących udział w projekcie oraz do ich władz samorządowych). Podsumowaniem projektu była ogólnopolska konferencja działań instrukcyjno-metodycznych bibliotek wojewódzkich zorganizowana w Katowicach (16-18.10). Po analizie planów rzeczniczych pięciu bibliotek z regionu wybrano jedną, której materiały zostały zaprezentowane podczas konferencji w formie prezentacji.
- zorganizowano także spotkanie online (11.06) sieciujące biblioteki powiatowe i pełniące zadania powiatowe w województwie.

Wsparcie powiatów przez WBP w Olsztynie obejmowało również indywidualne szkolenia bibliotekarzy (w siedzibie oraz online) dotyczące tworzenia „Bibliografii Warmii i Mazur”, prawa autorskiego oraz metadanych w Warmińsko-Mazurskiej Bibliotece Cyfrowej.

ZBIORY

Na koniec 2024 r. w bibliotekach publicznych województwa warmińsko-mazurskiego znajdowało się 4 109 029 j. ew. zbiorów. W stosunku do roku poprzedniego liczba ta wzrosła o 16 742 j. ew. Przeliczając tę wartość na liczbę mieszkańców regionu uzyskano wynik 3,04 j. ew. na każdą osobę.

W strukturze zbiorów można było wyodrębnić:

- ◆ wydawnictwa zwarte – 3 806 336 wol. (+20 179 wol. w stosunku do roku 2023),
- ◆ czasopisma oprawne – 39 555 wol. (+173),
- ◆ zbiory specjalne – 263 138 j. ew. (+2 697),

w tym:

- audiowizualne – 142 335 j. ew. (-953),
- dokumenty elektroniczne – 13 850 j. ew. (-177).

W całym 2024 r. biblioteki przeznaczyły na zakup zbiorów 4 573 502 zł. W przeliczeniu na jednego mieszkańca województwa dało to 3,38 zł (+0,25 zł).

Głównym źródłem funduszy na zakup nowości były dotacje organizatorów bibliotek – stanowiły one 68,74% całości zakupu. Drugim istotnym źródłem finansowania była dotacja MKiDN (29,55%) w ramach Programu Wieloletniego „Narodowy Program Rozwoju Czytelnictwa 2.0” Priorytet 1 Poprawa oferty bibliotek publicznych, Kierunek interwencji 1.1. Zakup i zdalny dostęp do nowości wydawniczych. Środki z programu otrzymało 106 ze 119 placówek w regionie, na łączną kwotę 1 350 987 zł. Wkład własny bibliotek zależny był od poziomu zamożności gmin.

Księgozbiory bibliotek (wydawnictwa zwarte i czasopisma oprawne) w województwie warmińsko-mazurskim liczyły w 2024 r. łącznie 3 845 891 wol. (+14 045). Struktura tego zasobu w niewielkim stopniu odbiegała od lat poprzednich i kształtowała się następująco:

- ◆ literatura piękna dla dorosłych – 43,35 (+0,07%),
- ◆ literatura piękna dla dzieci – 26,27 (-0,04%),
- ◆ literatura popularnonaukowa – 30,38 (+0,03%).

Zsumowany księgozbiór bibliotek publicznych regionu pozwala wyliczyć szereg wskaźników dodatkowych. Na przykład, statystyczny mieszkaniec województwa miał do dyspozycji w minionym roku 2,84 wol. (+0,03) księgozbioru, natomiast na jednego czytelnika przypadało 25,25 wol. (+0,35).

Ogółem do bibliotek publicznych wpłynęło w tym czasie 163 483 wol. (+4,27%), w tym 162 807 (+4,32) wol. książek i 676 (+1,72%) wol. czasopism oprawnych. Zdecydowana większość nabytków w tej kategorii pochodziła z zakupu (75,6%). Łącznie pozyskano w ten sposób 123 602 wol. książek na kwotę 3 631 821 zł.

Wskaźnik zakupu książek na 100 mieszkańców nie zmienia się w regionie od 2020 r. i wynosi 9 woluminów. W 2024 r. najwyższe wskaźniki w tej kategorii uzyskały: Stare Juchy (33), Lubomino (26), Janowo (25), Lidzbark (24), Orzysz (24), Świątki (24), Pasym (22), Rychliki (21). Z kolei najniższy wskaźnik osiągnęły: Sorkwity (0), Płoskinia (1), Grunwald (1), Ełk, gmina wiejska (2), Dobre Miasto (3). W porównaniu z rokiem 2023 wyższy wskaźnik zakupu uzyskało 43,10% gmin, a niższy 30,17%. W przypadku 26,72% wartości te pozostały bez zmian.

Wzorem lat poprzednich w strukturze zakupów nowości wydawniczych dominowała literatura piękna dla dorosłych (61,4%). Literatura piękna dla dzieci stanowiła 28,55%, natomiast literatura popularnonaukowa 10,05%.

Zbiory specjalne

W 2024 r. w bibliotekach publicznych województwa warmińsko-mazurskiego znajdowało się łącznie 263 138 j. ew. zbiorów specjalnych (+2 697), co stanowiło 6,4% wszystkich zbiorów. Znaczna część publikacji w tej kategorii znajdowała się w zasobach placówek zlokalizowanych w największych miastach – w Olsztynie (52,02%) oraz w Elblągu (10,03%). W 32 gminach nie podjęto działań w celu stworzenia takich kolekcji.

Ogółem w omawianym okresie pozyskano 10 607 j. ew. zbiorów specjalnych. Podobnie jak w latach poprzednich, dominowały w tej kategorii zbiory audiowizualne – stanowiły one 47,92% tego typu nabytków (5 083 j. ew.). Z kolei w zbiorach audiowizualnych najbardziej popularną kategorią były audiobooki. Zakupiono ich 3 322 sztuki, co stanowiło 65,35% zbiorów audiowizualnych.

Czasopisma bieżące

W 2024 r. w dalszym ciągu zmniejszała się liczba czasopism bieżących znajdujących się w posiadaniu bibliotek – o 216 tytułów (-12,61%). Widoczną od lat tendencję spadkową w wykorzystaniu tego typu zbiorów przez czytelników, wzmocnił okres pandemii na przełomie lat 2020-2022. Konieczność okresowego zamykania czytelni spowodowała, że w niektórych placówkach podejmowano decyzje o całkowitym zawieszeniu zakupów czasopism. Z kolei po okresie pandemii pojawiły się w niektórych bibliotekach inicjatywy i działania nastawione na modernizację i lepsze wykorzystanie posiadanych pomieszczeń. Zwrócono m.in. uwagę na coraz słabiej wykorzystywane przestrzenie czytelni oraz udostępniane w nich dotąd zbiory.

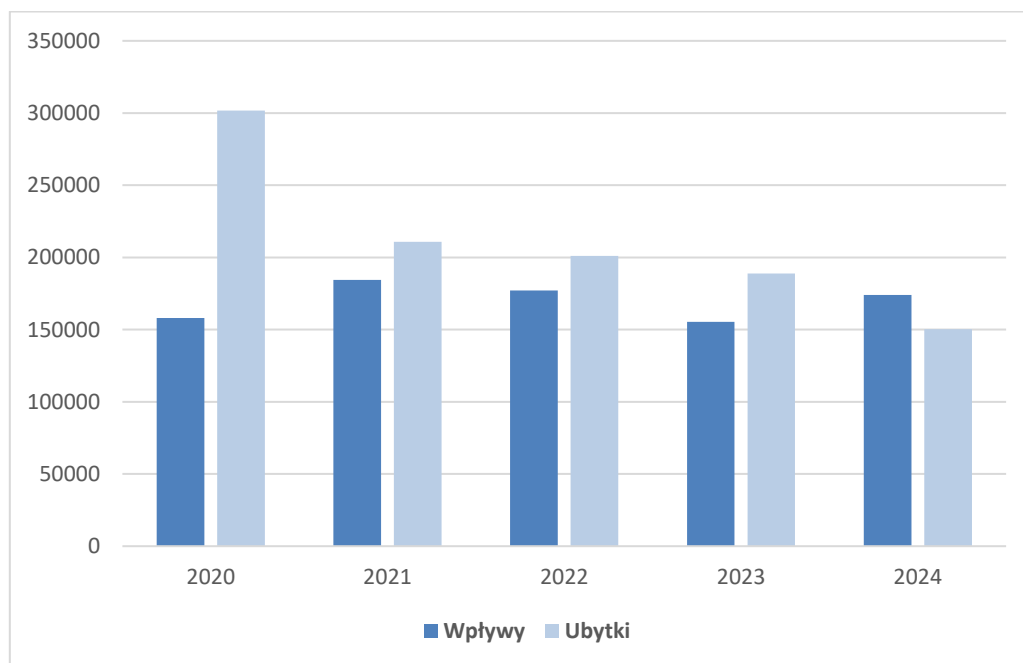
Ogółem do wszystkich placówek wpłynęło w tym czasie 1 494 tytułów czasopism (0,98 w przeliczeniu na 100 czytelników). Środki przeznaczone na zakupy wyniosły w tej kategorii 322 912 zł, co stanowiło 7,06% ogółu wydatków na gromadzenie zbiorów.

Selekcja zbiorów

Od lat w bibliotekach województwa warmińsko-mazurskiego rejestrowane były wyższe wartości liczbowe ubytkowanych zbiorów niż pozyskiwanych nowości wydawniczych (zob. wykres nr 2). W 2024 r. po raz pierwszy zanotowano zjawisko odwrotne. Ogółem do bibliotek w regionie wpłynęło 173 996 j. ew. zbiorów (4,25% ogólnej ich liczby), a ubytkowano 150 282 j. ew. (3,67%). Zdecydowaną większość (72,87%) stanowiły publikacje usuwane w drodze selekcji (109 511 j. ew.).

Wykres nr 2

Wpływy i ubytki zbiorów w bibliotekach województwa warmińsko-mazurskiego w latach 2020-2024

Selekcję zbiorów przeprowadzili w 2024 r. pracownicy 63,86% bibliotek. Działania te, jak zwykle, podejmowano z różnych powodów. Często wynikały one z chęci „odmłodzenia” księgozbioru i zastąpienia starszych publikacji (często wyeksploatowanych lub dawno nie wypożyczanych) nowościami wydawniczymi. Czasami wiązały się także z modernizacjami

przestrzeni czytelnianych i ubytkowaniem nieaktualnych księgozbiorów podręcznych, ale także z porządkowaniem zbiorów niedziałających filii i punktów bibliotecznych.

PRACOWNICY

W 2024 r. biblioteki publiczne województwa warmińsko-mazurskiego zatrudniały 658 osób na stanowiskach merytorycznych (o 10 więcej w porównaniu do roku 2023). W grupie tej 555 osób (+4) pracowało na stanowiskach bibliotekarskich. Równocześnie 65,04% spośród nich posiadało odpowiednie wykształcenie branżowe. Na jednego pracownika przypadało 274 (-6) czytelników oraz 6 994 (-98) wypożyczeń.

W tym okresie pracowników etatowych wspierali:

- ◆ **stażyści** (33 biblioteki): pojawiali się oni w bibliotekach z ramienia m.in. urzędów pracy, urzędów gminy, stowarzyszeń, szkół i uczelni (w GBP w Barcianach, Bibliotece – Ośrodku Kultury w Biskupcu, MBP w Braniewie, BP w Dywitach, BCKG Działdowo, Bibliotece Elbląskiej, CKB we Fromborku, MBP w Giżycku, BPG Godkowo, BP w Gołdapi, GBP w Gierzwaldzie, SOK w Janowcu Kościelnym, GBP w Kalinowie, GBP w Kowalach Oleckich, BiOKG Kruklanki, GBP w Kurzętniku, GCK w Lelkowie, MGBP w Lidzbarku, BP w Miłakowie, OK w Miłkach, MGBP w Miłomłynie, MBP w Morągu, Bibliotece Multimedialnej Powiatu Ostródzkiego „Przystań z Kulturą”, BP w Pasłęku, GBP w Pozezdrzu, MBP w Reszlu, MGBP w Rucianem-Nidzie, GBP w Rybnie, BCKiKG Stare Juchy, BPG Stawiguda, MBP w Szczytnie, BPMiG w Tolkmicku, GBP w Wilczętach);
- ◆ **pracownicy w ramach prac interwencyjnych lub prac społecznie użytecznych** (5 bibliotek): wykonywali prace porządkowe, pomagali w pracach merytorycznych (m.in. GBP w Baniach Mazurskich, BPG Braniewo, GBP w Komorowie Żuławskim, MBP w Iławie, MGBP w Olecku);
- ◆ **praktykanci** (16 bibliotek): m.in. wspierali bibliotekarzy w działalności merytorycznej np. w obsłudze czytelników, porządkowaniu zbiorów, organizacji imprez oraz wydarzeń bibliotecznych (BPG Ełk z siedzibą w Nowej Wsi Ełckiej, MBP w Ełku, BP w Gołdapi, MGBP w Korszach, MBP w Morągu, GCK Nowe Miasto Lubawskie z/s w Mszanowie, MBP w Olsztynie, BM w Suszu), obsłudze informatycznej (BPG Braniewo, MBP w Olsztynie, WBP w Olsztynie, MBP w Giżycku, MBP w Morągu), opracowywaniu zbiorów cyfrowych (Biblioteka Elbląska, MBP w Giżycku, GBP w Kurzętniku), materiałów graficznych i promujących wydarzenia w bibliotece (MBP w Lidzbarku Warmińskim, GCK Nowe Miasto Lubawskie z/s w Mszanowie, GBP w Prostkach, MBP w Reszlu; BM w Suszu);
- ◆ **wolontariusze** (18 bibliotek).

PŁACE

W 2024 r. biblioteki w regionie przeznaczyły na płace 62 077 551 zł, co stanowiło 67,21% ich całkowitego budżetu. Średnia płaca wyniosła w tym okresie 5 825 zł brutto (+838 zł). Wzorem lat ubiegłych, zaznaczyła się duża rozpiętość zarobków pomiędzy poszczególnymi bibliotekami: w 22 placówkach średnia płaca wynosiła poniżej 5 000 zł, w 55 – pomiędzy 5 000 a 6 000 zł, natomiast w 39 powyżej 6 000 zł. Równocześnie, ze względu na szybko rosnące wynagrodzenie minimalne, wiele placówek kolejny już rok sygnalizowało silne spłaszczenie rozpiętości płac pomiędzy osobami nowo zatrudnionymi i doświadczonymi pracownikami z wieloletnim stażem.

INFRASTRUKTURA

W 2024 r. na podobnym poziomie pozostały niektóre wskaźniki związane z analizą przestrzeni i wyposażenia bibliotek, m.in. uzyskano 33,27 m² (+0,47) powierzchni użytkowej i 4 miejsca w czytelni w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców województwa.

W tym czasie biblioteki realizowały zadania związane z nowymi inwestycjami finansowanymi ze środków MKiDN w ramach Narodowego Programu Rozwoju Czytelnictwa 2.0 – Priorytet 2 „**Infrastruktura bibliotek 2021-2025**”. Były to: MB w Pieniężnie (projekt: „Modernizacja Miejskiej Biblioteki w Pieniężnie i „Galerii na Dworcu”) oraz BP w Bisztynku (projekt „Modernizacja Biblioteki Publicznej w Bisztynku”). Ze środków MKiDN dofinansowano również „Zakup wyposażenia do pracowni papierniczo-drukarsko-graficznej w zabytkowym budynku Biblioteki Elbląskiej” (w ramach programu „**Infrastruktura kultury**”) oraz projekt modernizacji budynku Giżyckiego Archiwum Cyfrowego (w ramach programu „**Kultura cyfrowa**”).

Projekty infrastrukturalne realizowano także ze wsparcia pochodzącego z innych źródeł. Dla przykładu, ze środków **Rządowego Funduszu Polski Ład, z Programu Inwestycji Strategicznych** swoje projekty realizowały BPG Markusy („Modernizacja obiektu biblioteki w Zwierznie na bibliotekę główną wraz z wyposażeniem”), GCKB w Samborowie („Rozbudowa i nadbudowa budynku kulturalno-bibliotecznego w miejscowości Samborowo”) i GBP w Lubominie („Modernizacja infrastruktury kulturalnej poprzez remont i przebudowę biblioteki w Lubominie z uwzględnieniem odnawialnych źródeł energii”). Z tego samego programu wykonano inwestycje w siedzibie głównej BCKG Działdowo w Burkacie oraz zakończono budowę i oddano do użytku siedzibę BPG Mrągowo z siedzibą w Kosewie.

Ze środków **Krajowego Planu Odbudowy i Zwiększania Odporności** BGOK Kruklanki i M-GBP w Białej Piskiej pozyskały środki na termomodernizację budynków. Pierwsza z instytucji na budynek własny, druga na filię biblioteczną w Drygałach. Z tych samych środków BP w Gołdapi sfinansowała utworzenie w bibliotece „Strefy Ciszy”, natomiast MBP w Braniewie realizację wydarzeń edukacyjnych i kulturalnych w ramach projektu „Naturalnie Biblioteka!”.

MBP w Ełku pozyskała środki na realizację projektu „Mądrość i rozwój dla społeczności transgranicznych” z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach **Programu Współpracy Interreg V-A Litwa-Polska 2021-2027** (Jednym ze znaczących efektów realizacji projektu mają być prace remontowe i zakup wyposażenia do biblioteki).

Z kolei MBP w Bartoszychach zagospodarowała teren poza budynkiem w ramach projektu „Czytelniczy Zakątek w Czarodziejskim Lesie” ze środków Fundacji Banku Gospodarstwa Krajowego w ramach **Programu Moja Mała Ojczyzna**.

Część bibliotek prowadziła w tym czasie różnego rodzaju prace remontowe, porządkowe oraz polegające na poprawie funkcjonalności i estetyki pomieszczeń. Działania takie podjęto w 16 placówkach i były one finansowane ze środków lokalnych samorządów.

KOMPUTERYZACJA

W 2024 r. biblioteki działające na terenie województwa warmińsko-mazurskiego użytkowały łącznie 2 343 komputery (średnio na jedną placówkę przypadało ponad 8 urządzeń). Ponad połowa z nich tj. 1 355 (57,83%) przeznaczona była do użytku dla czytelników, z czego tylko 1,18% nie miało podłączenia do Internetu. Ogółem możliwość korzystania z bezpłatnego dostępu do sieci zapewniało 255 bibliotek i filii (91,07%).

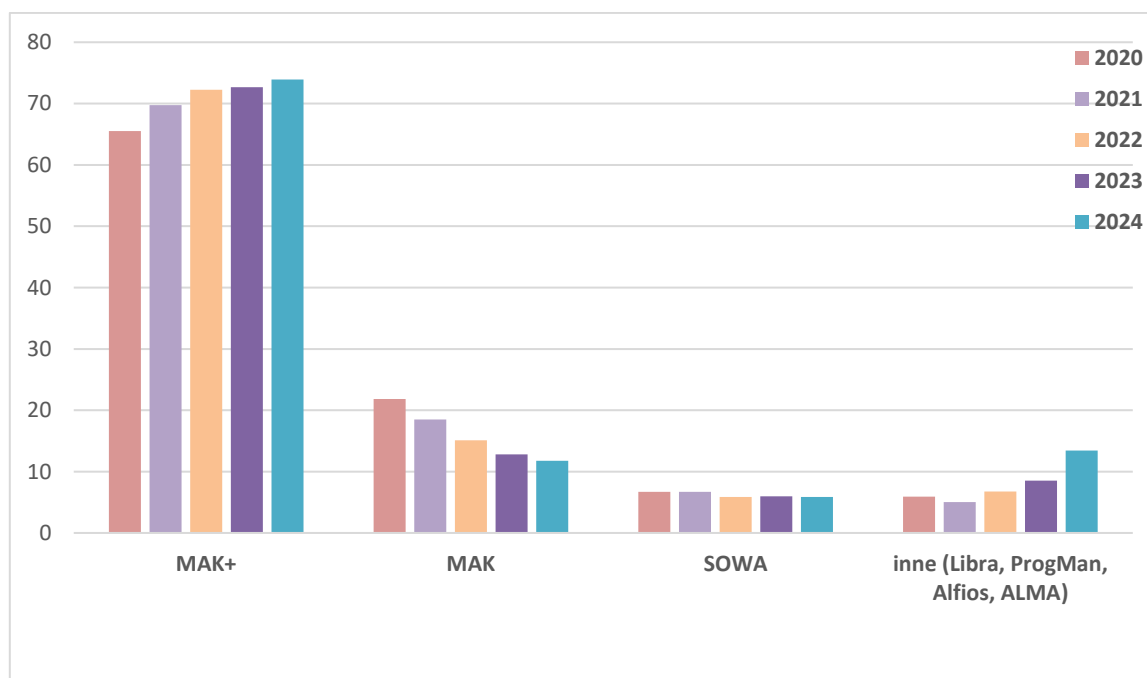
Na koniec 2024 r. biblioteki z 90 gmin województwa warmińsko-mazurskiego (77,59% ogółu) posiadały własną stronę internetową lub witrynę tworzoną w technologii bloga, za pomocą których np. informowały o swoich działaniach, umieszczały elektroniczne formularze do składania dezyderatów czy udostępniały możliwość korzystania z interaktywnych usług informacyjnych (np. komunikatory, czat).

Od lat systematycznie wzrastała liczba bibliotek, które posiadały profile na portalach społecznościowych. W 2024 r. było ich 104 (89,65%). Blogi o różnych aspektach związanych z pracą bibliotekarza prowadziło 20 bibliotek m.in. Biblioteka Elbląska (o zabytkowych zbiorach), MBP w Giżycku i MBP w Ełku (o działalności Dyskusyjnych Klubów Książki), 5 blogów tematycznych prowadzi WBP w Olsztynie (m.in. poświęcone bibliotekom, czytelnictwu i książkom, bibliografii oraz zawodowi bibliografa), na wspólnym blogu swoje wpisy umieszcza też 10 filii MBP w Olsztynie.

Na 119 bibliotek województwa warmińsko-mazurskiego 117 wykorzystywało w swojej pracy programy biblioteczne. Równocześnie 111 spośród nich udostępniało katalogi online. Najbardziej rozpowszechnione były programy MAK+ (88) oraz MAK (14) – razem stanowiły one 85,71% ogółu. W pozostałych przypadkach wskazywano na system Sowa (7), Alfios (4), ProgMan (1), Libra (2), ALMA (2).

Wykres nr 3

Programy biblioteczne w bibliotekach województwa warmińsko-mazurskiego w latach 2020-2024 (wartości w ujęciu %)

Z uzyskanych danych wynika, że 82 placówki udostępniały w omawianym okresie katalogi zawierające 100% opisów posiadanych zbiorów, a kolejne 16 – co najmniej 90%. Pracownicy 7 bibliotek opracowywali zbiory komputerowo, ale nie udostępniali efektów swojej pracy w formie katalogów on-line. W całym województwie na koniec 2024 r. tylko 2 placówki (GCK w Lelkowie i GBP w Wilczętach) nie użytkowały żadnego bibliotecznego programu komputerowego.

W roku sprawozdawczym w województwie warmińsko-mazurskim funkcjonowały 4 biblioteki cyfrowe: Elbląska Biblioteka Cyfrowa, Iławska Biblioteka Cyfrowa, Giżyckie Archiwum Cyfrowe oraz Warmińsko-Mazurska Biblioteka Cyfrowa, której członkami są m.in. biblioteki miejskie z Działdowa, Gołdapi, Kętrzyna, Mrągowa, Nowego Miasta Lubawskiego, Ostródy, Pasłęka, Pasymia, Pieniężna i Szczytna.

Ogólnie w całym regionie budżet na automatyzację wyniósł 510 426 zł i stanowił 0,55% całego budżetu wykonanego w 2024 r. przez wszystkie biblioteki. Dodatkowo, w tym

czasie 4 instytucje (w Baniach Mazurskich, Janowie, Janowcu Kościelnym i Dubeninkach) pozyskały środki z programu Instytutu Książki „Kraszewski. Komputery dla bibliotek 2024”. Zakupiły w ten sposób sprzęt komputerowy na łączną kwotę 76 795 zł.

WYKORZYSTANIE USŁUG, WYDAJNOŚĆ I EFEKTYWNOŚĆ

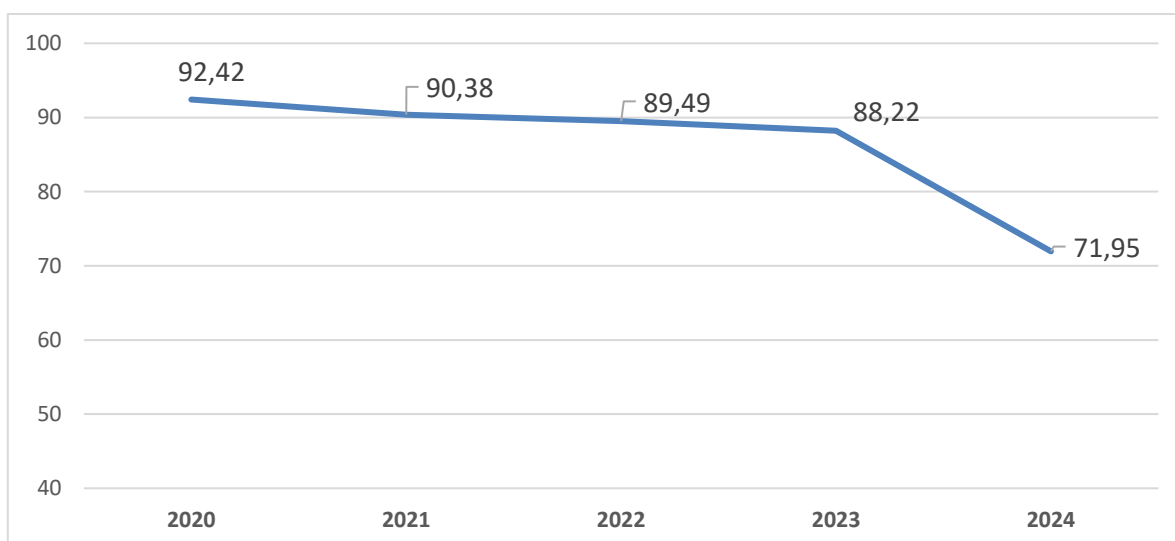
CZYTELNICY

W 2024 r. w bibliotekach publicznych województwa zarejestrowano 173 670 użytkowników. Była to liczba o 0,65% niższa w stosunku do roku 2023. Nieco większą różnicę odnotowano w liczbie osób aktywnie wypożyczających zbiory. Tutaj wartość 152 304 była mniejsza od uzyskanej w roku poprzednim o 1,24%. Wskaźnik czytelnictwa w regionie wyniósł w 2024 r. 11,25% (-0,07%).

Co ciekawe, od kilku już lat można zauważyć stopniowe zmiany w relacjach pomiędzy grupą użytkowników i aktywnych czytelników. W ogólnej liczbie osób odwiedzających biblioteki w regionie maleje bowiem odsetek tych, którzy wypożyczają zbiory na zewnątrz. Powiększa się natomiast grupa zarejestrowanych użytkowników, którzy korzystają z różnych usług bibliotek (zob. wykres nr 4).

Wykres nr 4

Czytelnicy w ogólnej liczbie użytkowników w latach 2020-2024 (wartości w ujęciu %)

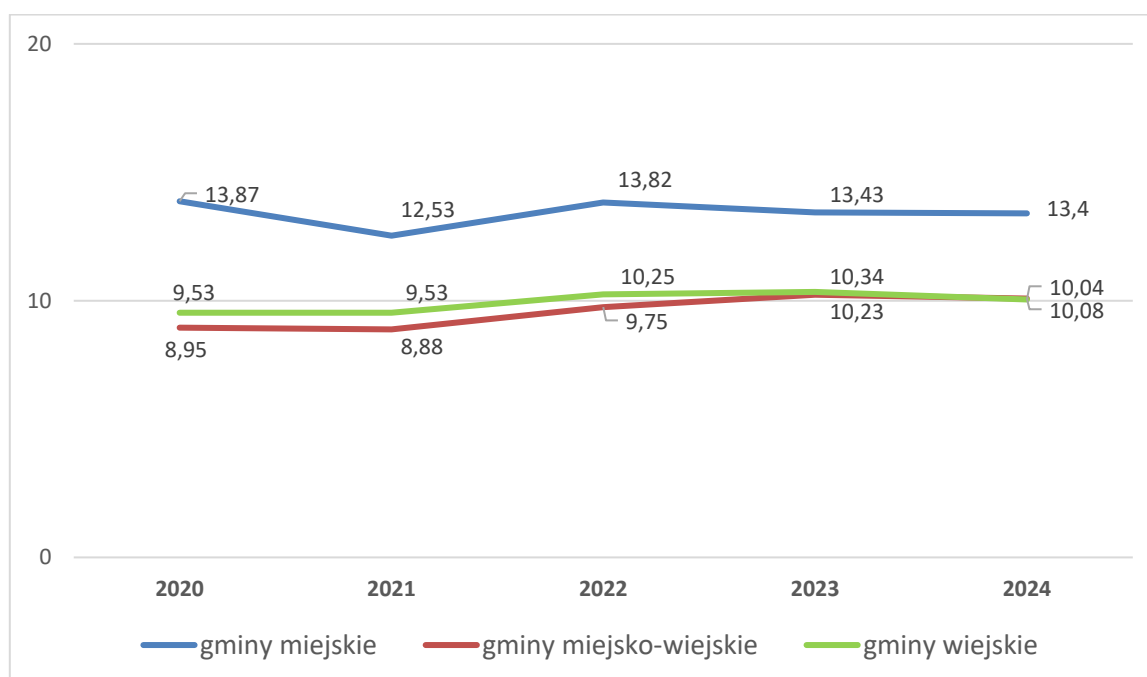

W analizowanym okresie 46 bibliotek mogło pochwalić się wynikami czytelnictwa lepszymi od średniej wojewódzkiej. Wśród najlepszych (uzyskany wskaźnik powyżej 18%) znalazło się 7 placówek reprezentujących gminy wiejskie: Gronowo Elbląskie, Dąbrówno, Jedwabno, Kruklanki, Milejewo, Pozezdrze, Świątki i jedna z gminy miejskiej – Nowe Miasto Lubawskie. Najwyższy wskaźnik czytelnictwa w województwie warmińsko-mazurskim zarejestrowano w gminie Świątki (25,59%). Równocześnie 70 gmin uzyskało wskaźnik poniżej średniej wojewódzkiej, w tym 9 poniżej 5%. Wśród gmin wiejskich były to: Bartoszyce, Ełk, Grunwald, Kolno, Kurzętnik, Purda, Sorkwity, Świętajno w pow. oleckim. Znalazła się w tej grupie również jedna gmina miejsko-wiejska – Frombork. Minimalny wskaźnik w skali regionu wyniósł 2,45% i odnotowany został w gminie Sorkwity.

W skali całego województwa wyniki czytelnictwa od lat powiązane są z typem miejscowości (zob. wykres nr 5). Najwięcej czytelników rejestrowanych było w gminach miejskich – w 2024 r. wartość średnia czytelnictwa wyniosła tam 13,4%, w gminach miejsko-wiejskich było to 10,08%, natomiast w gminach wiejskich 10,04%. Czytelnicy z gmin miejskich stanowią 52,68% ogółu czytelników w województwie, z gmin miejsko-wiejskich 23,30%, a z wiejskich 24,03%. Z poprzedniego zestawienia wynika też, że na terenach wiejskich częściej osiągane są skrajne wartości czytelnictwa (zarówno najwyższe, jak i najniższe), w miastach częściej występują wartości środkowe – umiarkowane.

Wykres nr 5

Czytelnictwo na terenie różnych typów gmin w województwie warmińsko-mazurskim w latach 2020-2024 (w %)

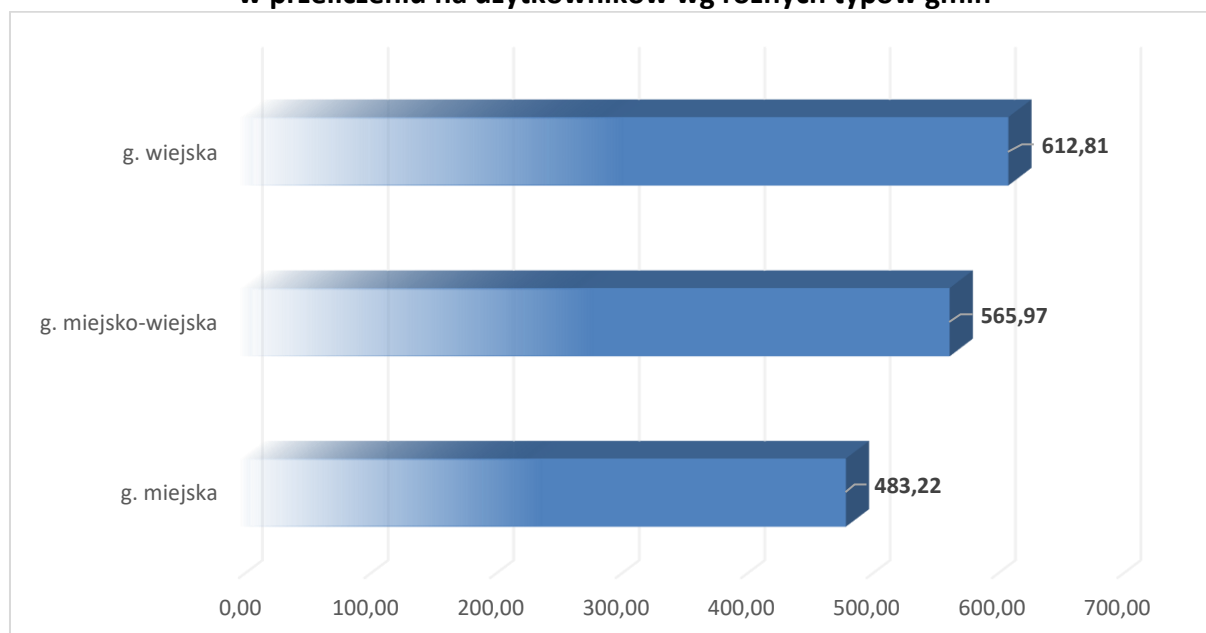

W gminach miejskich województwa warmińsko-mazurskiego przeznacza się największe nakłady na działalność bibliotek w przeliczeniu na jednego mieszkańca. W 2024 r. wydatkowane środki wyniosły tam 76,91 zł. Dla porównania, w gminach miejsko-wiejskich było to 61,81 zł, natomiast w gminach wiejskich 61,21 zł.

Równocześnie, ze względu na większą liczbę użytkowników bibliotek w miastach, koszty działalności zlokalizowanych tam placówek są niższe w porównaniu do placówek zlokalizowanych na terenach gmin wiejskich. Wskazuje na to przeliczenie wydatków na każdą osobę korzystającą z usług bibliotecznych (zob. wykres nr 6).

Wykres nr 6

**Wydatki bibliotek w województwie warmińsko-mazurskim w 2024 r.
w przeliczeniu na użytkowników wg różnych typów gmin**

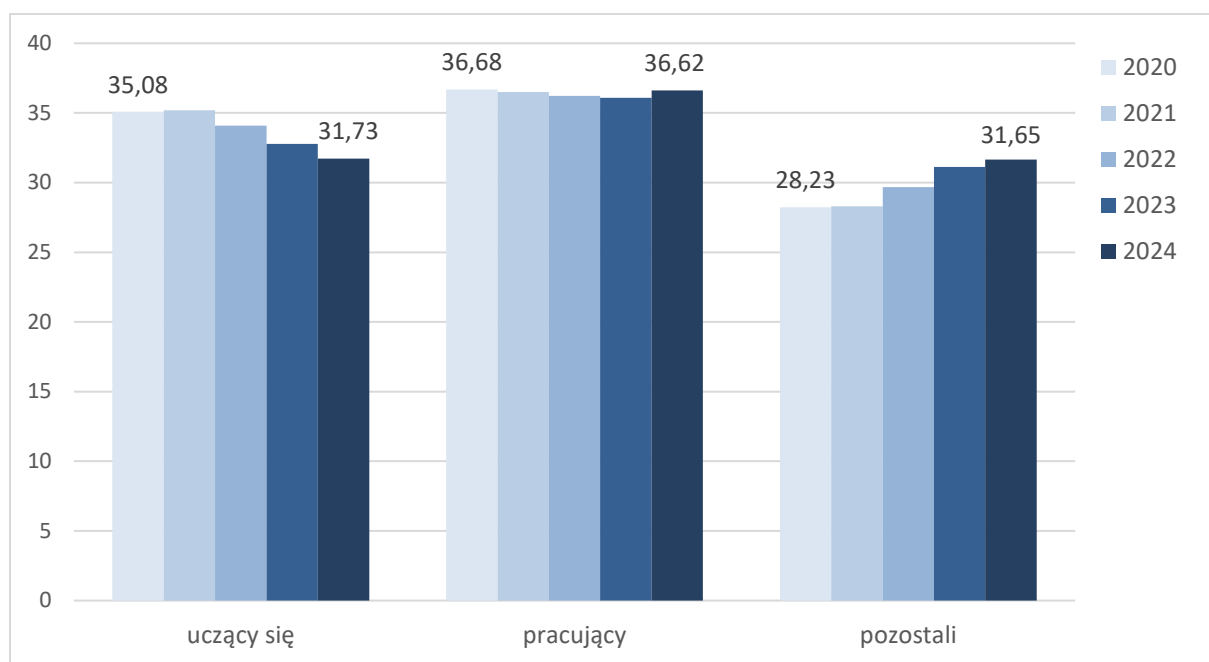
Postępujący z roku na rok wzrost ogólnych kosztów działalności instytucji publicznych dotyczy także bibliotek. W efekcie, średni koszt obsługi pojedynczego użytkownika w placówkach na terenie województwa warmińsko-mazurskiego w 2024 r. był o 19,18% wyższy w stosunku do roku poprzedniego i wyniósł 531,78 zł.

Omawiany rok był też kolejnym z rzędu, w którym pogłębiały się zmiany w obrębie grup czytelników wyodrębnionych ze względu na wykonywane zajęcie. Obserwowana w bibliotekach tendencja związana jest ze stopniowym zmniejszaniem się liczby osób uczących się (z 35,08% w 2020 r. do 31,73% w roku 2024), na rzecz kategorii „pozostali” (z 28,23% do 31,65%), głównie reprezentowanej przez osoby w wieku poprodukcyjnym, ale również w wieku przed rozpoczęciem obowiązkowego szkolnego. W tym samym czasie liczba osób

pracujących ulegała niewielkim zmianom (z 36,68% w 2020 r. do 36,62% w 2024 r.). Szczegółowe dane na ten temat zaprezentowano na wykresie nr 7.

Wykres nr 7

Czytelnicy w województwie warmińsko-mazurskim wg zajęcia w latach 2020-2024 (wartości w ujęciu %)

AKTYWNOŚĆ I UDOSTĘPNIANIE ZBIORÓW BIBLIOTECZNYCH

W 2024 r. liczba odwiedzin w bibliotekach regionu wyniosła 2 267 626 i była większa od roku poprzedniego o 0,88%. W strukturze odwiedzin 20,05% stanowiły te związane z wykorzystaniem zbiorów i usług na miejscu w bibliotece. W pozostałych przypadkach (71,95%) wiązały się z wypożyczeniami zbiorów na zewnątrz.

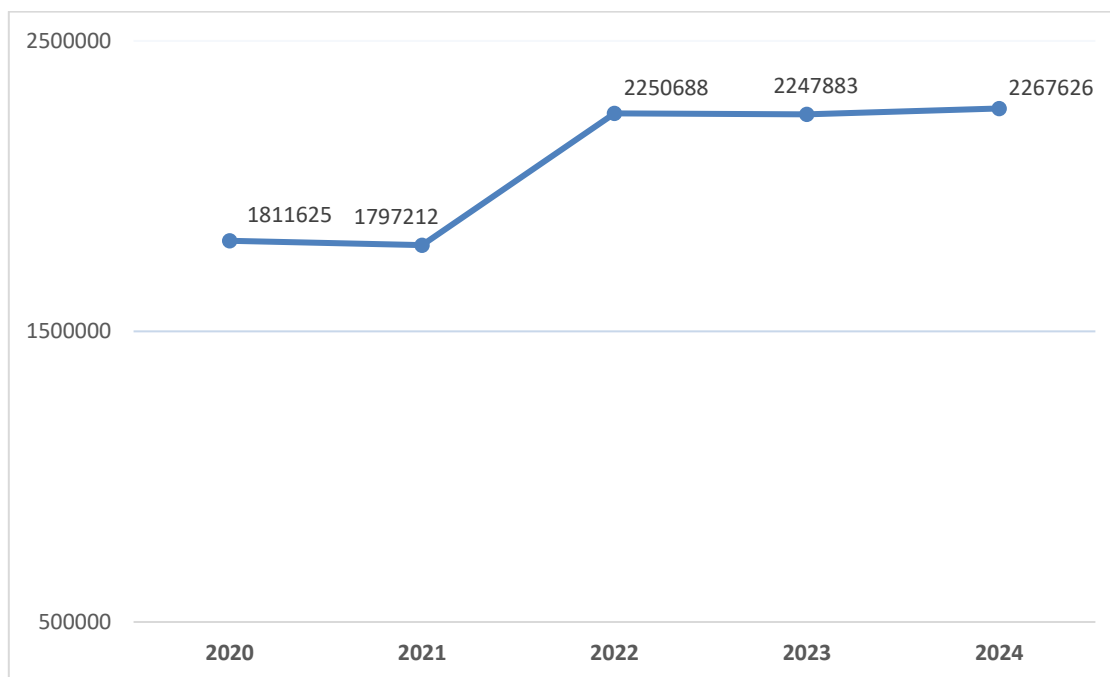
W skali całego województwa wskaźnik odwiedzin w przeliczeniu na jednego mieszkańca wyniósł 1,68 i był wyższy w stosunku do roku poprzedniego o 0,03. Z kolei ten sam wskaźnik wyliczony dla odwiedzin elektronicznych, związanych z wykorzystaniem bibliotecznych stron internetowych, wyniósł 2,95 (-0,1).

W tym czasie biblioteki udostępniły 3 882 134 j. ew. zbiorów fizycznych (-0,66%) – 22,35 w przeliczeniu na każdego użytkownika i podobnie jak w roku poprzednim, 2,87 w przeliczeniu na każdego mieszkańca województwa.

Najwyższy wskaźnik wypożyczeń w przeliczeniu na mieszkańca odnotowano w gminach: Jedwabno (6,52), Lubawa – gmina wiejska (5,4), Świątki (5,38), Kruklanki (5,31), Węgorzewo (5,11), Małdyty (5,09). W gminach miejskich wskaźnik ten wyniósł 3,39, w gminach miejsko-wiejskich 2,40, a w gminach wiejskich 2,39.

Wykres nr 8

Liczba odwiedzin w bibliotekach w skali województwa w latach 2020-2024

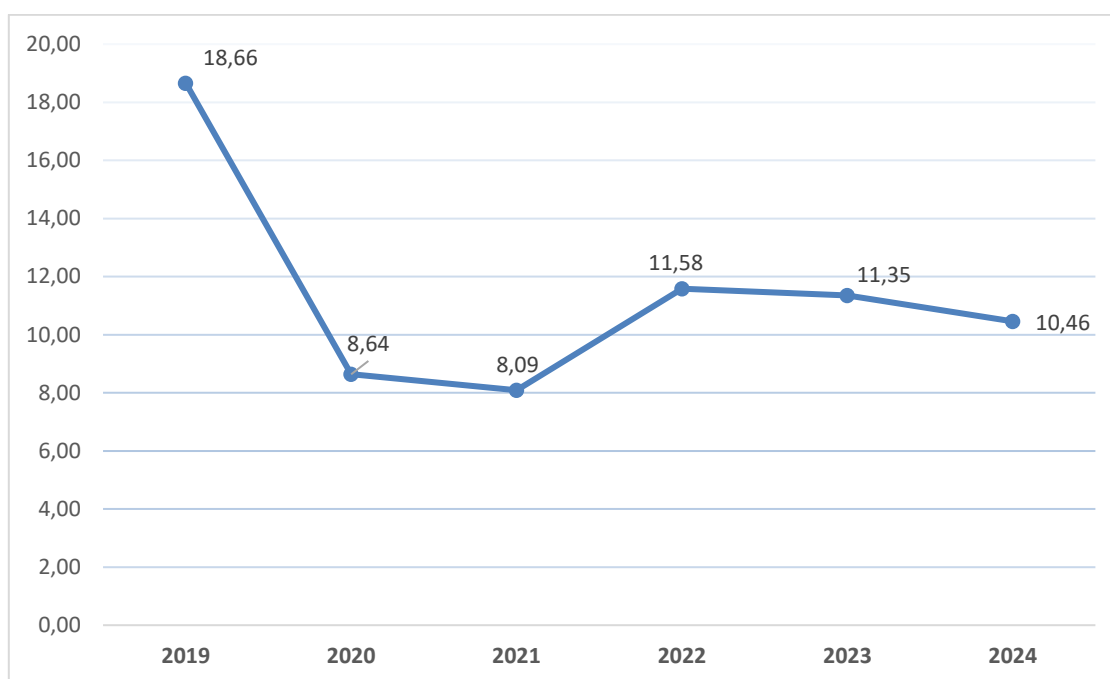

W minionym roku uzyskano nieco lepsze wyniki w kategorii wypożyczeń zbiorów na zewnątrz – było ich 3 475 915 j. ew., co oznaczało wzrost o 0,33%. Wyraźnie słabsze były natomiast wypożyczenia na miejscu w bibliotece. Uzyskano tutaj wartość 406 219 j. ew., co oznaczało spadek o 8,42%. Rok 2024 w dalszym ciągu utrzymywał więc zmieniające się proporcje pomiędzy obydwoimi typami wypożyczeń. Jeszcze w 2019 r. wypożyczenia na miejscu stanowiły niemal 19% wszystkich wypożyczeń. Następnie wartość ta zmniejszyła się w okresie pandemii do ok. 8%, a po jej zakończeniu tylko nieznacznie wzrosła, by po kilku latach uzyskać 10,46 (w roku 2024). Powoli wartość ta zbliża się więc do wyników uzyskiwanych w okresie pandemii (szczegółowe dane na ten temat zaprezentowano na wykresie nr 9). Towarzyszy temu obserwowane od lat zjawisko stopniowego zmniejszania się liczby osób korzystających z czytelni, zwłaszcza ze zgromadzonego tam księgozbioru podręcznego. Reagując na tę sytuację biblioteki m.in. ograniczają liczbę kupowanych czasopism do czytelni i/lub podejmują decyzje o przeznaczaniu niewykorzystywanych powierzchni na inne formy działalności, np. na spotkania grup zainteresowań (m.in.

w MBP w Morągu, MBP w Działdowie i MBP w Ostródzie, MBP w Nowym Mieście Lubawskim).

Wykres nr 9

Wykorzystanie zbiorów na miejscu w bibliotece jako procent ogółu wypożyczeń w latach 2019-2024

Mieszkańcy 84 gmin (ponad 72,41% ogółu) mogli korzystać w swoich bibliotekach ze zbiorów specjalnych. Liczba wypożyczeń w tej kategorii wyniosła 137 343 (-8,8%).

Wiele z tych instytucji oferowało użytkownikom kody dostępu do e-zbiorów (e-booków, audiobooków, synchrobooków) znajdujących się w zasobach komercyjnych platform internetowych. W 2024 r. w organizowanych przez WBP 4 różnych konsorcjach, mających na celu wspólny zakup takich kodów, znalazły się 84 biblioteki (70,59%).

W całym analizowanym okresie pracownicy bibliotek udzielili też 376 372 informacji (-4,93% w stosunku do roku poprzedniego).

RODZAJE AKTYWNOŚCI

W 2024 r. wszystkie placówki zorganizowały w swoich miejscowościach 9 250 (-1 766) różnego rodzaju wydarzeń skierowanych do mieszkańców. Wzięło w nich

udział 256 337 osób (-43 280). Bibliotekarze prowadzili także regularne szkolenia dla użytkowników, w których wzięło udział 17 671 osób (-3 050). Oprócz tego organizowali zajęcia edukacyjne (kursy komputerowe i językowe, odczyty, spotkania kół zainteresowań, warsztaty z różnych dziedzin, itd.). Z tą ofertą biblioteki dotarły do 168 434 osób (+44 308). Zarówno liczba odnotowanych imprez, szkoleń i wydarzeń bibliotecznych, jak też ich uczestników, po zsumowaniu jest zbliżona w stosunku do roku poprzedniego. Zauważalne różnice i przesunięcia pomiędzy poszczególnymi kategoriami mają związek ze zmianami definicyjnymi i interpretacjami Głównego Urzędu Statystycznego w zakresie wypełniania corocznych sprawozdań z działalności bibliotek.

Z relacji bibliotekarzy z regionu wynika, że przeciętny użytkownik korzysta z więcej niż jednej usługi w danej placówce. Najczęściej opcją dla wypożyczania książek są:

- uczestniczenie w spotkaniach grup zainteresowań, np. klubów książki, rękodzieła, pasjonatów gier itd. (67 bibliotek);
- branie udziału w imprezach/zajęciach/szkoleniach organizowanych przez instytucję (59 bibliotek);
- korzystanie z komputerów (rzadziej tabletów) dostępnych w bibliotece (42 biblioteki);
- korzystanie z bibliotecznego Internetu, najczęściej Wi-Fi (19 bibliotek);
- wykorzystanie przestrzeni do indywidualnej pracy lub nauki (13 bibliotek);
- korzystanie ze sprzętu multimedialnego, np. konsole do gier, gogle VR, podłoga interaktywna, roboty itp. (10 bibliotek);
- uczestniczenie w lekcjach bibliotecznych (8 bibliotek);
- korzystanie z urządzeń biurowych: kserokopiarki/drukarki/usługi laminowania itd. (6 bibliotek).

Bibliotekarze wskazywali także pojedynczo inne usługi (w 15 placówkach), z których korzystali ich użytkownicy, np. gry planszowe, puzzle, materiały edukacyjne i zabawki dla dzieci, korzystanie ze zbiorów na miejscu (książki, zbiory specjalne), a także spędzanie czasu w bibliotece bez korzystania z jej oferty (np. dzieci oczekujące na transport po szkole) lub udostępnianie przestrzeni biblioteki na spotkania przedstawicieli lokalnych instytucji czy stowarzyszeń.

GRY PLANSZOWE I KOMPUTEROWE

Gry planszowe oraz komputerowe stają się coraz powszechniejszym elementem oferty kulturalnej instytucji publicznych, w tym także bibliotek. Mogą pełnić różnorodne funkcje – edukacyjne, integracyjne oraz rekreacyjne. W bibliotekach województwa warmińsko-mazurskiego obserwuje się zróżnicowane podejście do wprowadzania gier, co

znajduje odzwierciedlenie w sposobach ich udostępniania. W 11 bibliotekach (9,2%) gry są dostępne jedynie na miejscu, a 5 bibliotek (4,2%) umożliwia ich wypożyczenie do użytku zewnętrznego. Dodatkowo 22 biblioteki (18,5%) oferują obydwa rodzaje dostępu – zarówno na miejscu, jak i na zewnątrz. Ciekawym spostrzeżeniem jest brak zgłaszanych problemów związanych z zarządzaniem zbiorami gier planszowych i komputerowych. Nie stwierdzono trudności z inwentaryzacją elementów gier planszowych, ani problemów licencyjnych przy grach komputerowych, co sugeruje, że placówki albo wypracowały efektywne mechanizmy organizacyjne, albo korzystają z tej formy zasobów w ograniczonym zakresie.

Udostępnianie gier w bibliotekach województwa warmińsko-mazurskiego miało różne źródła inicjatywy. W 18 bibliotekach, czyli 15,1% wszystkich placówek, wprowadzenie gier było wewnętrzną decyzją instytucji, natomiast w 20 bibliotekach (16,8%) stanowiło odpowiedź na oczekiwania użytkowników. Różnorodność odbiorców korzystających z gier wskazuje na szeroki zakres zainteresowania tą formą rozrywki. W 18 bibliotekach, co stanowi 15,1% wszystkich instytucji, głównymi użytkownikami gier są dzieci. W 11 bibliotekach (9,2%) dominującą grupą jest młodzież, a w 3 bibliotekach (2,5%) z gier korzystają głównie dorośli. Seniorzy stanowią grupę odbiorców w 2 bibliotekach (1,7%), 5 bibliotek (4,2%), udostępnia gry wszystkim grupom wiekowym. Osobną kategorię stanowią biblioteki kierujące ofertą do rodziców z dziećmi.

Poziom zainteresowania grami w bibliotekach kształtuje się różnorodnie. Jego wzrost odnotowało 15 bibliotek, co stanowi 12,6% wszystkich placówek. W 16 bibliotekach (13,4%) poziom zainteresowania pozostał stabilny, natomiast w 7 bibliotekach (5,9%) zanotowano spadek popularności gier. Możliwe przyczyny tego trendu mogą mieć źródło w zmniejszeniu budżetów na nowe tytuły, rosnącej konkurencji ze strony innych instytucji publicznych, braku odpowiedniej przestrzeni do rozgrywek lub zmieniających się zainteresowaniach użytkowników. W mniejszych miejscowościach na zmniejszenie liczby graczy mogły wpłynąć również ograniczone możliwości pozyskania nowoczesnych tytułów, które bardziej przyciągają odbiorców.

Ogólnie, 28 bibliotek posiada w swoich zbiorach 4604 egzemplarze gier planszowych. W 2024 roku zakupiono 438 nowych tytułów, a liczba wypożyczeń w tej kategorii zbiorów wyniosła 7499. W 81 placówkach (68,1%) nie wprowadzono jeszcze gier do oferty.

Wydarzenia związane z grami planszowymi organizuje 31 bibliotek, co stanowi 26% wszystkich placówek w województwie. Większość z nich (21 bibliotek, czyli 17,6%) organizuje wydarzenia samodzielnie, natomiast w 3 bibliotekach (2,5%) działania te prowadzone są wspólnie z użytkownikami. W organizację wydarzeń angażują się także różne podmioty zewnętrzne i osoby prywatne.

Analiza danych dotyczących wydarzeń organizowanych w bibliotekach wskazuje, że frekwencja uczestników zależy zarówno od dnia tygodnia, jak i pory dnia. Najwięcej wydarzeń odbywa się w soboty – w tym dniu spotkania organizuje 10 bibliotek, co stanowi

8,4% wszystkich placówek uwzględnionych w zestawieniu. Wydarzenia w soboty oraz w godzinach wieczornych cieszą się większym zainteresowaniem.

Frekwencja w większości bibliotek oscyluje wokół 10 osób – taką liczbę uczestników deklaruje 11 bibliotek (9,2%). Spotkania z udziałem 10-20 osób organizuje 9 placówek (7,6%), natomiast wydarzenia z frekwencją między 20 a 30 osób odbywają się w 4 bibliotekach (3,4%). Interesującym zjawiskiem jest stosunkowo wysoka liczba uczestników (30–40 osób) w bibliotekach organizujących wydarzenia w ferie i wakacje.

Biblioteki w województwie warmińsko-mazurskim różnie oceniają wpływ zachowań graczy na swoją działalność. Na podstawie uzyskanych danych można określić skalę problemu związanego z tą aktywnością. W 26 bibliotekach (21,85%) aktywność graczy nie powoduje trudności, natomiast w 4 placówkach (3,36%) zgłoszono problemy, głównie wynikające z hałasu i ograniczonej przestrzeni.

Gry komputerowe znajdują się w zbiorach 12 bibliotek, które łącznie liczą 758 egzemplarzy. Biblioteki publiczne coraz częściej wychodzą naprzeciw oczekiwaniom młodszych użytkowników, łącząc tradycyjną ofertę z nowoczesnymi formami rozrywki. Warto zauważyć, że biblioteki nie tylko udostępniają gry, ale także aktywnie organizują wydarzenia związane z grami planszowymi i komputerowymi. Takie działania, jak turnieje, cykliczne spotkania czy warsztaty, cieszą się dużym zainteresowaniem, a ich organizacja w odpowiednich terminach i godzinach może znacząco wpływać na frekwencję.

W przyszłości warto kontynuować działania zmierzające do rozszerzenia dostępności gier oraz ich promocji wśród różnych grup wiekowych. Szczególnie istotne może okazać się dostosowanie przestrzeni bibliotecznych do organizacji rozgrywek oraz rozwój inicjatyw angażujących lokalną społeczność. Dzięki temu biblioteki mogą umacniać swoją pozycję jako nowoczesne centra kultury i edukacji, oferujące atrakcyjne formy spędzania wolnego czasu dla mieszkańców regionu.

OBSŁUGA GRUP UŻYTKOWNIKÓW ZE SZCZEGÓLNYMI POTRZEBAMI

Zapewnienie pełnej dostępności bibliotek publicznych dla osób ze szczególnymi potrzebami to jedno z kluczowych wyzwań współczesnych instytucji kultury. Mimo obowiązujących regulacji i rosnącej świadomości społecznej, wiele placówek nadal zmaga się z barierami architektonicznymi i organizacyjnymi, które ograniczają możliwość swobodnego korzystania z ich zasobów. W województwie warmińsko-mazurskim sytuacja ta jest

szczególnie widoczna, a rozwiązania przyjęte przez poszczególne biblioteki pokazują zarówno skalę problemu, jak i skuteczne sposoby jego przezwyciężania.

Przeprowadzone badania wśród bibliotek publicznych regionu wykazały, że jedynie 14% placówek nie dostrzega barier w dostępie do swoich usług, a odpowiedzi te najczęściej odnosiły się do dostosowania budynku i jego otoczenia. W opinii bibliotek wielu miejscowościach jedynie jedna biblioteka w gminie jest przystosowana do obsługi osób ze szczególnymi potrzebami. Dodatkowo, niektóre placówki przeszły w ostatnich latach remonty, modernizacje bądź przeniosły się do nowych lokalizacji, co umożliwiło poprawę dostępności. Jednak mimo tych działań największym wyzwaniem pozostają ograniczenia finansowe, które często uniemożliwiają pełne dostosowanie infrastruktury.

Analizując trudności w dostępie, 22% bibliotek wskazało na nieprzystosowanie otoczenia budynku oraz brak odpowiednich wejść, co uniemożliwia swobodne korzystanie z usług instytucji. Najczęściej wymienianą przeszkodą jest brak podjazdów. Jeszcze większym problemem jest usytuowanie bibliotek na wyższych kondygnacjach bez windy – ten problem dotyczy 34% placówek. Niektóre instytucje próbują zaradzić tej sytuacji poprzez zakup schodofazów.

Wśród innych trudności wskazywanych przez biblioteki znalazł się również brak miejsc parkingowych dostosowanych dla osób z niepełnosprawnościami. Jednak w skali całego regionu dotyczy on jedynie 3% respondentów. Kolejnym wyzwaniem jest wewnętrzna przestrzeń bibliotek – 8% placówek zgłosiło, że ich korytarze są zbyt wąskie, regały za wysokie, a przejścia pomiędzy meblami uniemożliwiają swobodne poruszanie się użytkowników na wózkach.

Dodatkową komplikacją w dostosowaniu budynków stanowi ich zabytkowy charakter, co istotnie utrudnia przeprowadzenie prac modernizacyjnych zgodnych z wymaganiami dostępności. Taka sytuacja dotyczy między innymi bibliotek w Kętrzynie, Lidzbarku, Nidzicy, Ostródzie, Olsztynku oraz Pasłęku. W tych przypadkach spełnienie standardów dostępności architektonicznej, zarówno wewnątrz, jak i na zewnątrz obiektu, wymaga znacznych nakładów i nierzadko skomplikowanych prac renowacyjnych.

W województwie warmińsko-mazurskim jedenaście bibliotek wdrożyło rozwiązania uwzględniające potrzeby osób w spektrum autyzmu oraz z niepełnosprawnością intelektualną. W placówkach tych stworzono specjalne przestrzenie wyciszenia, minimalizując ilość bodźców zewnętrznych oraz ograniczając intensywność oświetlenia.

W zakresie dostępności informacyjno-komunikacyjnej pięć bibliotek w regionie nawiązało współpracę z instytucjami oferującymi usługę tłumacza języka migowego – takie wsparcie dostępne jest m.in. w GCKB w Dąbrównie, GCK w Dubeninkach, MPBP w Olecku, BP w Pasłęku, MBP w Działdowie i WBP w Olsztynie. Dodatkowo, dziewięć bibliotek wyposażało swoje przestrzenie w pętle indukcyjne, poprawiające komfort osób niedosłyszących.

W zakresie dostępności cyfrowej 52 biblioteki w regionie posiadają strony internetowe spełniające standard WCAG 2.1.

10 bibliotek w województwie warmińsko-mazurskim dysponuje specjalistycznym sprzętem i oprogramowaniem dedykowanym osobom z niepełnosprawnościami wzroku, co znacząco ułatwia im korzystanie z usług bibliotecznych.

W 2024 roku biblioteki poszerzały również swoją ofertę o materiały dostosowane do osób z ograniczoną sprawnością wzroku. Wśród dostępnych zasobów znalazły się audiobooki oraz książki z dużym drukiem, które ułatwiają czytanie osobom słabowidzącym. Dodatkowo, w 17 bibliotekach regionu osoby z niepełnosprawnością wzroku mogły korzystać z zasobów udostępnianych przez Stowarzyszenie Pomocy Osobom Niepełnosprawnym „Larix” w ramach projektu Wypożyczalnia odtwarzaczy cyfrowej książki mówionej dla osób niewidomych i słabowidzących. Biblioteki pełniły rolę pośredników, umożliwiając czytelnikom wypożyczenie urządzeń Czytak Plus wraz z zestawami cyfrowych książek na nośnikach DVD.

Pod koniec 2024 roku biblioteki publiczne w województwie posiadały 10 058 egzemplarzy książek drukowanych z powiększoną czcionką oraz brajlowskich, co stanowi spadek o 703 egzemplarze w porównaniu z rokiem poprzednim. Z kolei zbiory audiowizualne, obejmujące audiobooki na CD i filmy z audiodeskrypcją, wyniosły 89 486 j. ew.

W 2024 roku biblioteki publiczne regionu umożliwiły dostęp do zbiorów cyfrowych za pośrednictwem czterech komercyjnych platform w ramach konsorcjów bibliotecznych:

- ◆ 9 placówek korzystało z serwisu www.libra.ibuk.pl, oferując e-booki o tematyce popularnej i naukowej,
- ◆ 66 bibliotek udostępniało e-booki, audiobooki oraz synchrobooki głównie z zakresu beletrystyki poprzez platformę Legimi,
- ◆ 41 placówek oferowało swoim użytkownikom zasoby Empik Go,
- ◆ 11 bibliotek zapewniało dostęp do audiobooków i słuchowisk online za pośrednictwem serwisu Audioteka.

Rosnące zainteresowanie zasobami elektronicznymi sprawiło, że biblioteki zaczęły wypożyczać czytniki e-booków. W 2024 roku taką możliwość oferowało 28 placówek w województwie.

Biblioteki województwa warmińsko-mazurskiego, konstruując swoją ofertę i dostosowując działalność, uwzględniają potrzeby zarówno osób ze szczególnymi potrzebami, jak i instytucji, które je zrzeszają. W 2024 roku aż 87 bibliotek w regionie, co stanowi ponad 70% wszystkich placówek, nawiązało współpracę z organizacjami wspierającymi osoby z niepełnosprawnościami. W ramach tych działań 33 biblioteki zorganizowały łącznie 596 wydarzeń o charakterze integracyjnym i edukacyjnym.

Biblioteki te podejmowały współpracę z licznymi fundacjami, stowarzyszeniami oraz organizacjami, które zajmują się wsparciem osób z niepełnosprawnościami. Ponadto, w 2024 roku 84 biblioteki podjęły współpracę z klubami seniora oraz Uniwersytetami Trzeciego Wieku. Członkowie tych organizacji aktywnie uczestniczyli w wydarzeniach kulturalnych, wystawach, Dyskusyjnych Klubach Książki oraz warsztatach rozwijających kompetencje cyfrowe i miękkie.

MBP w Działdowie i MBP w Biskupcu kontynuowały działalność filii publiczno-szpitalnych, umożliwiając pacjentom dostęp do książek, czasopism oraz komputerów z Internetem. Filia szpitalna w Działdowie oferowała 30 tytułów prasy drukowanej i obsłużyła 4 729 osób, które wypożyczyły 5 422 książki. Filia w Biskupcu obsłużyła 5 592 osoby i udostępniła 5 161 publikacji. MBP w Iławie współpracowała z Oddziałem Psychiatrii Diennej Powiatowego Szpitala w Iławie, wspierając pacjentów poprzez dostęp do literatury i działań kulturalnych.

Większość bibliotek w regionie dbała również o osoby starsze, chore oraz z niepełnosprawnościami, które miały trudności z dotarciem do placówek. W ramach usługi „Książka na telefon”, oferowanej przez ponad 80% bibliotek, pracownicy, wolontariusze lub stażyści dostarczali zbiory bezpośrednio do domów czytelników.

W 2024 roku, 2 794 osoby starsze i niepełnosprawne, skorzystały ze wsparcia w zakresie rozwijania kompetencji cyfrowych w 37 bibliotekach. W ramach indywidualnych konsultacji, uczestnicy nauczyli się obsługi komputera, wyszukiwania informacji w katalogach bibliotecznych, korzystania z Internetu oraz specjalistycznego sprzętu.

Podopieczni domów pomocy społecznej i środowiskowych domów samopomocy mogli liczyć na wsparcie bibliotek, z których 30 zapewniało im dostęp do zbiorów oraz organizowało spotkania, zajęcia i szkolenia. Dodatkowo, biblioteki utrzymywały regularny kontakt z Miejskimi i Gminnymi Ośrodkami Pomocy Społecznej, realizując wspólne projekty skierowane do osób potrzebujących szczególnej opieki.

W zakresie podnoszenia kompetencji pracowników bibliotek w województwie warmińsko-mazurskim zauważalny jest wzrost świadomości potrzeby szkoleń z obsługi osób z niepełnosprawnościami. Pomimo tego, nastąpił spadek osób w województwie, które posiadają kompetencje w zakresie obsługi osób z niepełnosprawnościami o 10% w porównaniu z rokiem 2023. W 2024 roku w województwie warmińsko-mazurskim było przeszkolonych 119 bibliotekarzy w zakresie obsługi tych osób. Pracownicy Biblioteki Publicznej w Miłakowie oraz Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej w Olsztynie brali udział w kursie języka migowego, co umożliwiło im skuteczniejszą komunikację z osobami Głuchymi i słabosłyszącymi. Wśród bibliotekarzy pojawia się również większa inicjatywność w zdobywaniu wiedzy na temat standardów obsługi osób z niepełnosprawnościami, choć wciąż zaledwie 18% zatrudnionych pracowników wzięło udział w przynajmniej jednym szkoleniu w tym zakresie.

Zapewnienie dostępności dla osób ze szczególnymi potrzebami pozostaje kluczowym wyzwaniem dla bibliotek. Ograniczone środki finansowe, barierowe przestrzenie oraz niewystarczająca liczba przeszkolonych pracowników sprawiają, że konieczne jest długofalowe podejście do tego zagadnienia. Biblioteki nie tylko adaptują swoją infrastrukturę, ale również kształtują postawy otwartości i empatii, budując społeczność, w której każdy, niezależnie od swoich ograniczeń, może czuć się mile widziany. W przyszłości kluczowe będzie dalsze inwestowanie w edukację kadry, rozwój dostępnych technologii oraz umacnianie partnerstw z organizacjami działającymi na rzecz osób z niepełnosprawnościami, aby biblioteki mogły w pełni realizować swoją misję jako instytucje otwarte i włączające.

W Wojewódzkiej Bibliotece Publicznej w Olsztynie funkcjonuje międzydziałowy Zespół ds. Dostępności, którego zadaniem jest dostosowywanie usług biblioteki do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami. W roku sprawozdawczym zapewniono różnorodne formy kontaktu z osobami z niepełnosprawnościami, m.in. poprzez możliwość przysyłania wiadomości tekstowych za pośrednictwem SMS, MMS oraz aplikacji WhatsApp. Na stronie internetowej biblioteki (<https://www.wbp.olsztyn.pl/>) uruchomiono również zakładkę „Dostępność”, zawierającą szczegółowe informacje na temat oferowanych udogodnień.

DOSTĘPNOŚĆ BIBLIOTEK W WEEKENDY ORAZ POZOSTAŁE DNI TYGODNIA

W 2024 r. 108 bibliotek województwa warmińsko-mazurskiego (90,76%) było dostępnych dla czytelników i użytkowników w soboty. Dodatkowo 101 (84,87%) pracowało w różne dni tygodnia po godz. 16:00. Żadna z placówek nie pracowała natomiast w niedzielę.

Z uzyskanych informacji wynika, że ponad połowa placówek (50,42%, 60 instytucji) była otwarta w soboty, zanim stało się to jednym z warunków przystąpienia do K.I.1.1 Zakup i zdalny dostęp do nowości wydawniczych. Wiele spośród tych instytucji pracuje w taki sposób od lat i trudno jest obecnym kierownikom i dyrektorom stwierdzić, jaki był pierwotnie powód włączenia sobót do działalności. Obecnie, w przekonaniu wielu przedstawicieli bibliotek w regionie, praca w soboty jest ważnym elementem wyjścia naprzeciw potrzebom i oczekiwaniom lokalnych społeczności. Tylko co trzecia biblioteka (32,77%, 39 placówek) rozpoczęła pracę w soboty ze względu na wymogi NPROCz 2.0. Dwie instytucje wskazały na jeszcze inne powody pracy w weekendy (1,68%).

Najbardziej rozpowszechniony jest model pracy we wszystkie soboty w miesiącu w tej samej placówce (39,5%). Co piąta instytucja (19,33%) jest otwarta w dwie soboty w miesiącu, a w co dziesiątej (10,92%) otwarte są biblioteka główna i jej filie w systemie

w 2 soboty na zmianę. Część bibliotek zaznaczyła odpowiedź „Inaczej” (15,97%). Wśród tych odpowiedzi pojawiły się wskazania na różne nieregularności, np. 2 lub 3 soboty w miesiącu (6 odpowiedzi), od 2 do 4 sobót (3), wybrane soboty np. w zależności od możliwości kadrowych lub organizowanych wydarzeń (4), po dwie soboty w miesiącu w bibliotece głównej i filiach (2), 1 sobota w miesiącu na zmianę z filiami (2).

W instytucjach, które pracują w soboty z reguły dostępne są wszystkie funkcje oferowane użytkownikom na co dzień (90,74% odpowiedzi). Do nielicznych należą placówki, w których udostępnia się tylko wybrane funkcje (9,26%).

Według relacji z bibliotek, w 2024 r. poszczególne placówki odwiedzało mniej osób niż w pozostałe dni tygodnia (66,98%), co więcej 16,98% odpowiedzi brzmiało „Nikt lub prawie nikt”. W mniejszości znalazły się osoby, które zaznaczały pozostałe dostępne odpowiedzi: „mniej więcej tyle samo co w pozostałe dni tygodnia” (9,43%), więcej niż w pozostałe dni tygodnia (2,83%) lub „jeszcze inaczej” (3,77%).

Jeżeli chodzi o kategorie osób, które częściej pojawiały się w bibliotekach w soboty to najczęściej wskazywano na osoby pracujące, które w tygodniu nie mają na to czasu (27,78% odpowiedzi), dzieci (25,93%) oraz rodziny z dziećmi (25%). Niemal co czwarta osoba (24,07%) odpowiadała, że nie dostrzega różnicy pomiędzy osobami przychodzącymi do biblioteki w tygodniu i soboty lub, że przychodzą osoby ze wszystkich grup wiekowych. W niektórych placówkach zwracano także uwagę na obecność w tym dniu młodzieży (14,81%), osób dorosłych (13,89%) oraz seniorów (15,74%).

Tabela nr 1

Użytkownicy korzystający z usług bibliotek w soboty

kategorie	liczba odpowiedzi	% odpowiedzi
dzieci	28	25,93
młodzież	16	14,81
rodziny z dziećmi	27	25,00
osoby dorosłe	15	13,89
osoby pracujące w tygodniu	30	27,78
seniorzy	17	15,74
wszystkie grupy / brak różnicy	26	24,07

Większość bibliotek organizuje w soboty dodatkowe wydarzenia zachęcające mieszkańców do odwiedzin. W przypadku placówek, które rozpoczęły pracę w soboty ze względu na wymóg K.I.1.1 ponad połowa zaznaczyła „tak, ale sporadycznie” (51,28%), a 15,38% „tak, regularnie”. Co trzecia biblioteka (30,77%) przyznała, że nie organizowała takich wydarzeń w ogóle.

Okazuje się, że biblioteki, które pracują w soboty z innych powodów, jak tylko konieczność spełnienia wymogów NPRCz 2.0, dwukrotnie częściej organizują w tym dniu regularne zajęcia (31,15%), rzadziej deklarują, że nie organizują takich wydarzeń w ogóle (21,31%).

Tabela nr 2

Organizowanie wydarzeń w bibliotekach w soboty

odpowiedzi	biblioteki otwarte w soboty ze względu na wymóg K.I.1.1		biblioteki otwarte w soboty z innych powodów	
	liczba	% ogółu	liczba	% ogółu
1 - NIE organizowano zajęć i imprez	12	30,77	13	21,31
2 - TAK - ale sporadycznie/rzadko	20	51,28	28	45,90
3 - TAK, często/regularnie	6	15,38	19	31,15
4 - inaczej	1	2,56	1	1,64

Ponad połowa bibliotek na terenie województwa jest dostępna dla odwiedzających w dni robocze po godz. 16.00. Różnie jednak sytuacja wygląda w poszczególnych dniach tygodnia. Najwięcej placówek jest otwartych we wtorki (66,39%) i czwartki (71,43%), a następnie w piątki (61,34%).

Tabela nr 3

Otwarcie bibliotek po godz. 16.00 w poszczególne dni tygodnia

dni tygodnia	liczba placówek	% ogółu
poniedziałek	65	54,62
wtorek	79	66,39
środa	60	50,42
czwartek	85	71,43
piątek	73	61,34
sobota	5	4,20

Co trzecia biblioteka (32,77%) pracuje po godz. 16.00 4 dni w tygodniu, a kolejne 27,73% – 5 dni w tygodniu. W pozostałych przypadkach wskazywano 1 dzień (10,08%), 2 dni (6,72%) lub 3 dni (5,04%).

Godziny pracy bibliotek bardzo często różnią się od godzin, w których funkcjonują lokalne ośrodki kultury. Te drugie często działają krócej (wg informacji pochodzących z 38,66% bibliotek w regionie). W niektórych przypadkach ich działalność wykracza też poza godziny pracy biblioteki (16,81%) lub są to godziny nieregularne, uzależnione od organizowanych wydarzeń i spotkań grup zainteresowań (11,76%).

Tabela nr 4

Liczba dni w tygodniu, w których biblioteki są otwarte po godz. 16.00

liczba dni w tygodniu	liczba placówek	% ogółu
0	21	17,65
1	12	10,08
2	8	6,72
3	6	5,04
4	39	32,77
5	33	27,73

Co szósta biblioteka (15,97%) informowała o podobnych godzinach pracy obu instytucji. Zbliżone do siebie w proporcjach odpowiedzi uzyskano zarówno z bibliotek będących samodzielnymi instytucjami kultury, jak i znajdujących się w strukturach instytucji połączonych. Jedynie w jednej kategorii – wskazującej na dłuższą działalność domów kultury po godz. 16.00 – uzyskano nieco większą – 7% przewagę odpowiedzi z placówek o statusie instytucji samodzielnych.

Tabela nr 5

Godziny pracy bibliotek i domów kultury w tej samej miejscowości

kategorie odpowiedzi	instytucje samodzielne		biblioteki w strukturach	
	liczba	% ogółu	liczba	% ogółu
dom kultury działa dłużej po godz. 16.00 niż biblioteka	15	19,23	5	12,20
dom kultury działa krócej po godz. 16.00 niż biblioteka	29	37,18	17	41,46
dom kultury pracuje w różnych godzinach w zależności od organizowanych wydarzeń	9	11,54	5	12,20
dom kultury pracuje w podobnych godzinach jak biblioteka	13	16,67	6	14,63
inne odpowiedzi (np. brak domu kultury, biblioteka pełni rolę domu kultury, itd.)	12	15,38	8	19,51

ZMIENIAJĄCE SIĘ FUNKCJE CZYTELNI

Ewolucja funkcji i organizacja przestrzeni

Spośród 118 bibliotek publicznych regionu 95 zadeklarowało posiadanie czytelní (czasami połączonej funkcjonalnie i/lub lokalowo z innym działem w bibliotece). Liczba

stanowisk dla czytelników wykazana w ramach przestrzeni czytelnicy przez te biblioteki kształtowała się następująco:

- ◆ 0-9: 29 placówek;
- ◆ 10-29: 55 placówek;
- ◆ 0-276: 11 placówek (tu znalazły się także duże placówki z rozbudowaną siecią filii).

Wypożyczenie czytelnicy w bibliotekach jest różnorodne i zależne m.in. od tego, jakie potrzeby użytkowników wysuwają się na pierwszy plan. W przestrzeniach czytelnianych bibliotekarze wykazali przede wszystkim:

- meble (np. stoły i stoliki, krzesła, biurka, kanapy, fotele, pufy, poduchy dla maluchów): 81 bibliotek;
- komputery czy tablety: 59 bibliotek;
- sprzęt biurowy (np. drukarka, ksero, skaner, laminator, bindownica, gilotyna, projektor, rzutnik, ekran): 26 bibliotek;
- sprzęt multimedialny (np. konsole do gier, VR, podłoga interaktywna, roboty Photon, roboty Jimu, projektor gwiazd Astronauta, tablica interaktywna, telewizor, drukarka 3D): 11 bibliotek;
- miejsce do cichej pracy: 4 biblioteki;
- stanowisko z kawą/herbatą: 4 biblioteki;
- czytniki e-booków/odtwarzacze audiobooków: 2 biblioteki;
- przestrzeń wystawową lub gabloty wystawowe: 2 biblioteki;
- inne wyposażenie (np. pomoce dydaktyczne i narzędzia animacyjne, tablica suchościeralna, zabawki dla dzieci lub kącik dziecięcy, gry planszowe, teatrzyk Kamishibai, maszyna do wykrawania – scrapbookingu): 13 bibliotek.

Należy podkreślić, że nawet biblioteki niewykazujące czytelnicy w swojej strukturze często oferują czytelnikom miejsca do pracy samodzielnej czy posiadają księgozbiór podręczny lub udostępniają użytkownikom kącik prasowy.

Przestrzenie czytelniane są w wielu placówkach na bieżąco dostosowywane do potrzeb i oczekiwań lokalnej społeczności, która z nich korzysta. W kontekście zmian wprowadzanych w czytelnianach i reakcji czytelników na nie, biblioteki dzieliły się takimi refleksjami jak np.:

- „Dobrze zostało przyjęte połączenie Czytelni i Mediateki w jednym pomieszczeniu”,
- „Po remoncie zlikwidowano samodzielne pomieszczenie czytelnicy na rzecz „kącika” wydzielonego w bibliotece dla dorosłych. Znacznie został zmniejszony metraż czytelnicy. [Zmiany odebrano] negatywnie – mało miejsca, utrata zaciszości, a przez to brak możliwości spokojnego posiedzenia i poczytania np. prasy. Czytelnia została tylko z nazwy, czytelnicy praktycznie przestali korzystać ze zbiorów stacjonarnie”;

- „Czytelnia jest obecnie wykorzystywana do spotkań z dziećmi do południa, a kilka razy w ciągu miesiąca odbywają się spotkania popołudniowe dla dorosłych. Użytkownicy ze spokojem przyjmują konieczność oczekiwania na dostęp do komputerów z powodu organizowanych spotkań dla dzieci. Pomieszczenie jest dużo przestronniejsze od poprzedniego miejsca spotkań, więc osoby, głównie nauczyciele, pozytywnie wypowiadają się o tej zmianie. Udaje się pogodzić potrzeby użytkowników komputerów z organizowanymi spotkaniami dla dzieci. Większa sala spełnia swoją rolę. Minusów nie dostrzegam”;
- „Zakupiliśmy 2 wygodne fotele. Zmiany zostały przyjęte bardzo pozytywnie przez czytelników”;
- „Stoliki wraz z kanapami i fotelami są na pewno trafioną zmianą i bardzo chwaloną przez użytkowników. Jeśli chodzi o wystawy, to cieszą się one dużym zainteresowaniem”;
- „W 2024 r. wprowadziliśmy zmianę wystroju – kanapy dla czytelników oraz kącik gier dla dzieci i to one cieszą się największą popularnością. Użytkownicy chętniej odwiedzają Bibliotekę. Odwiedzając nas, korzystają z możliwości poczytania na kanapie, skorzystania z kącika dla dzieci, w którym mogą porysować czy pograć w gry. Wszystkie wprowadzone zmiany okazały się trafione”;
- „W 2023 roku biblioteka główna zlikwidowała w czytelni 2/3 księgozbioru podręcznego. Ściana po regałach została ozdobiona tapetą przedstawiającą widok miasta. Zmiana w czytelni cieszy się uznaniem osób odwiedzających bibliotekę i stałych czytelników. Najbardziej trafionym elementem jest rzutnik z ekranem często wykorzystywany w zajęciach w bibliotece”;
- „Obecnie rolę czytelni wypełnia Multiteka, Pokój cichej pracy oraz Kącik Prasy oraz Czytelnia dla dzieci. Multiteka zapewnia dostęp do komputerów gamingowych i miejsc do gier planszowych. Początkowa zmiana [...] zaskoczyła czytelników. Na życzenie użytkowników zmieniliśmy lokalizację miejsca do czytania prasy z II piętra na parter, chodziło o życzenie starszych osób. Na ten moment uważamy, że zmiany te są trafione, czekamy i reagujemy na ewentualne życzenia użytkowników”;
- „Zmiany polegały tylko na poprawie atrakcyjności kącika do siedzenia (poduszki, kocyki na fotelach), powiększyliśmy liczbę roślinności [...]; czytelnicy chętniej spędzają czas w czytelni”;
- „Czytelnia stała się kameralnym miejscem spotkań i zajęć plastycznych dla dzieci i seniorów; Użytkownicy uważają, że klimat czytelni jest przytulny i sprzyja kreatywnej pracy i miłym relacjom podczas warsztatów”;
- „W ostatnim czasie w Czytelni pojawiła się możliwość wypicia gorącego napoju, została zagospodarowana przestrzeń z prasą. Generalnie wszelkie zmiany wprowadzane w bibliotece znajdują pozytywny odzew wśród naszych Czytelników”;
- „Zmniejszono ilość stanowisk komputerowych ze względu na niskie zainteresowanie. Zmniejsza się również sukcesywnie już od kilku lat ilość książek znajdujących się na regałach z księgozbiorem podręcznym; [...] biblioteka wzbogaciła się o kanapę do

kącika czytelniczo-relaksacyjnego, która cieszy się dużą popularnością wśród odwiedzających bibliotekę. Zazwyczaj na niej odbywają się spotkania klubu i czytelnicy z chęcią spędzają swój wolny czas”.

Część bibliotek zdecydowała się w ostatnim czasie na likwidację lub przekształcenie swoich czytelni i zmianę jej funkcji lub z powodzeniem działa w takim modelu od dłuższego czasu:

- „W 2023 r. Czytelnię dla Dorosłych przekształcono w Dział dla Młodzieży NASTKA, natomiast w Wypożyczalni dla Dorosłych wyznaczono miejsce dla czytelników. Zmiany zostały odebrane bardzo pozytywnie przez obydwie grupy odbiorców, młodzież ma swoje miejsce, z którego chętnie na co dzień korzysta, natomiast dorośli mogą w ciszy i w spokoju poczytać prasę lub skorzystać ze stanowisk komputerowych”,
- „Pod koniec roku podjęto decyzję o likwidacji Czytelni z uwagi na jej bardzo znikome wykorzystanie. Nikt nie korzystał z prasy itd. w roku 2025 Czytelnia będzie się zmieniać na Oddział dla Młodzieży”;
- „W 2024 r. w dawnej czytelni została utworzona Pracownia Regionalna. Wprowadzone zmiany zostały pozytywnie przyjęte przez użytkowników, okazały się potrzebne. Po zlikwidowaniu 30 regałów z księgozbiorem podręcznym jest więcej miejsca na organizowanie spotkań, wystaw lub warsztatów”;
- „W związku z modernizacją biblioteki w 2024 roku, czytelnia została przekształcona w salę dla dzieci, ponieważ takie było zapotrzebowanie. Czytelnia nie spełniała już swojej funkcji. W bibliotece znajduje się inne pomieszczenie, w którym czytelnik może usiąść i poczytać”;
- „Nie ma oddzielnej czytelni, czytelnicy nie byli zainteresowani korzystaniem na miejscu, więc księgozbiór został włączony do wypożyczalni i dzięki temu jest częściej wypożyczany”.

Frekwencja w czytelniach i jej pomiar

Ogółem w 2024 roku wykorzystanie zbiorów na miejscu w bibliotekach publicznych regionu wyniosło 406 057 wol. , co stanowi spadek w stosunku do stanu z 2023 roku o 37 532 wol., a w przeliczeniu na mieszkańca – 0,30 (-0,03 w stosunku do 2023 roku).

Biblioteki prowadzą pomiary frekwencji korzystania z fizycznej przestrzeni biblioteki w różny sposób. Najczęściej wykorzystuje się do tego celu system biblioteczny. Popularne jest także liczenie ręczne (np. w zeszytach odwiedzin). Do rzadkości należą inne metody, jak ubruttowienie, korzystanie z liczników odwiedzin (ta metoda jest stosowana w WBP w Olsztynie), bramek czy kołowrotek. Bardzo częste jest stosowanie przynajmniej dwóch

różnych metod rejestrowania odwiedzin jednocześnie, zliczając dane pochodzące z kilku źródeł.

Dostępność zbiorów

Spośród bibliotek publicznych w woj. warmińsko-mazurskim 86 placówek wykazuje w posiadaniu w swoich zasobach księgozbioru podręcznego. Jeśli chodzi o jego stosunek do całego księgozbioru bibliotecznego w poszczególnych placówkach, kształtował się on następująco:

- ◆ do 5%: 41 bibliotek;
- ◆ powyżej 5% – 10%: 25 bibliotek;
- ◆ powyżej 10% – 15%: 4 biblioteki;
- ◆ powyżej 15% – 20%: 11 bibliotek;
- ◆ powyżej 20% – 25%: 2 biblioteki;
- ◆ powyżej 25% – 30%: 3 biblioteki.

Według wiedzy i doświadczenia WBP w Olsztynie biblioteki, które zdecydowały się na uwolnienie części księgozbioru np. z zasobów czytelni, który był dotychczas dostępny dla czytelników wyłącznie do korzystania na miejscu, poddają go zazwyczaj analizie: część zasobów, tytuły popularne i wartościowe z różnych dziedzin, udostępniają do wypożyczenia na zewnątrz, a zbiory zdezaktualizowane, bardzo często z zakresu literatury naukowej i popularnonaukowej, są coraz częściej ubytkowane.

POZYSKIWANIE ŚRODKÓW POZABUDŻETOWYCH

W 2024 r. 106 bibliotek publicznych województwa warmińsko-mazurskiego (90,7%) zrealizowało łącznie 191 projektów finansowanych ze źródeł pozabudżetowych. Trzydzieści bibliotek nie realizowało żadnego projektu.

Wszystkie biblioteki w regionie miały możliwość skorzystania z dotacji Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego w ramach Programu Biblioteki Narodowej „Zakup i zdalny dostęp do nowości wydawniczych Priorytetu 1. Narodowego Programu Rozwoju Czytelnictwa 2.0 na lata 2021–2025”. Z możliwości tej skorzystało 106 bibliotek (89,07%), a łączna kwota dotacji wyniosła 1 350 987, 00 zł.

W roku sprawozdawczym biblioteki realizowały projekty związane m.in. z promocją literatury i czytelnictwa, w tym organizacją konkursów, happeningów i festiwali literackich, organizacją czasu wolnego dzieci i młodzieży, rozwijaniem pasji użytkowników bibliotek oraz działaniami integracyjnymi na rzecz lokalnych społeczności. Wśród grantodawców projektów znajdowały się m.in.

◆ **Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego:**

- Z programu „**Partnerstwo dla książki**” dofinansowano 7 projektów bibliotecznych. Dotację otrzymały MBP w Działdowie („BajkoCzas”), Biblioteka Elbląska („Zobaczyć, poczuć, dotknąć: sensualna podróż po literaturze”), MGBP w Lidzbarku („Poezja – (po)lubie”), MBP w Morągu („Zaczynaj czytać, przestań klikać!”), MBP w Olsztynie („Biblioteka po drodze”), MGBP w Orzyszu („Kultura dla przyrody”), WBP w Olsztynie („Złap inspirację”, „Twoje miejsce? Biblioteka!”);
- Z Programu „**Kultura Cyfrowa**” Biblioteka Elbląska pozyskała środki na realizację projektów: „Zakup wyposażenia do pracowni papierniczo-drukarsko-graficznej w zabytkowym budynku Biblioteki Elbląskiej”, „Digitalizacja, opracowanie i udostępnianie rękopisów i czasopism regionalnych Biblioteki Elbląskiej”;
- Z Programu „**Kultura Dostępna**” Biblioteka Elbląska pozyskała środki na realizację projektu „O kulturze polisensorycznie”;
- Z Programu **Krajowy Plan Odbudowy** dofinansowano 4 projekty biblioteczne. Dotację otrzymały GBP w Braniewie (Festiwal „Razem możemy więcej – aktywni mieszkańcy”, „Ekologia w sektorze kultury – segment muzyki”), MBP w Braniewie („Naturalnie Biblioteka!”), BP w Gołdapi („Od Fantazji do Rzeczywistości VR dla każdego”), MBP w Olsztynie („Okiem Sztuki”), WBP w Olsztynie („Tradycyjnie - innowacyjnie!”);
- Z Programu „**Ojczysty – dodaj do ulubionych**” Miejska Biblioteka Publiczna w Morągu pozyskała środki na realizację projektu: „Słowo na wierzchu – językowe inspiracje”;
- Z NPRCz 2.0 – Kierunek interwencji 4.1. **BLISKO** – Biblioteka | Lokalność | Inicjatywy | Społeczność | Kooperacja | Oddolność wsparcie otrzymały 4 biblioteki: MBP w Braniewie („Nasze wspólne miejsce Biblioteka!” – drugi rok realizacji), GBP w Dywitach („Biblioteki przyjazne dla wszystkich”), GBP w Iławie („Biblioteka dla każdego człowieka”), MGBP w Sępopolu („zaCZYTANY Sępopol”);
- W 2024 r. WBP w Olsztynie kontynuowała działania w ramach projektu Dyskusyjne Kluby Książki. W projekcie wzięło udział 67 bibliotek z terenu województwa warmińsko-mazurskiego.

◆ Samorządy województwa warmińsko-mazurskiego (dotacje celowe na realizację projektów):

- WBP w Olsztynie ze środków samorządu tego samego szczebla realizowała projekt „VariArt – redagowanie i wydawanie regionalnego periodyku kulturalnego” (we współpracy z Warmińsko-Mazurskim Stowarzyszeniem „Areszt Sztuki”);
- MBP w Olsztynie zorganizowała wystawę prac studentów pracowni grafiki warsztatowej Instytutu BWA „Pisarki i poetki Warmii i Mazur – interpretacje graficzne”;
- GBP w Godkowie pozyskała wsparcie ze środków Urzędu Gminy Godkowo na realizację projektu „Nie tylko młodzi mogą zwiedzać świat”;
- MBP w Szczytnie pozyskała wsparcie ze środków Urzędu Miasta Szczytno na realizację projektu „CZYTAMTU – Mazurski Ogród Literacki”;
- BP w Gołdapi ze środków Urzędu Gminy we wsparciu Starosty Gołdapskiego realizowała szereg działań m.in. akcje „Cała Polska czyta dzieciom”, „Narodowe Czytanie”, rajd rowerowy „Odjazdowy bibliotekarz”, „Konferencja Kant” oraz konkurs recytatorski „Moje Twoje Nasze”, a także projekt „Chcemy żyć zdrowo, długo bez nałogów”;
- MGBP w Korszach wykorzystała środki Urzędu Gminy m.in. na zorganizowanie Wigilii dla Klubu Seniora, zorganizowanie Mikołajek dla całego miasta czy zakupiła do biblioteki drukarki i inne materiały biurowe potrzebne do prowadzenia warsztatów;
- GBP Mrągowo dzięki wsparciu funduszu sołeckiego zorganizowała spotkanie „Teatru przy stoliku”.
- kilka bibliotek z terenu województwa na swoje działania pozyskało też środki z Gminnych lub Miejskich Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych (biblioteki w Lidzbarku Warmińskim, Olsztynie, Mrągowie, Wielbarku i Godkowie). MBP w Olsztynie zorganizowała cykl spotkań „Latem wybieram kulturę” przy wsparciu środków Miejskiego Zespołu Profilaktyki i Terapii Uzależnień.

◆ Unia Europejska:

- WBP w Olsztynie realizowała w 2024 r. projekt: „Akredytacja IV Erasmus+” polegający na organizacji wyjazdów zagranicznych bibliotekarzy bibliotek publicznych województwa warmińsko-mazurskiego;
- Natomiast MBP w Ełku na projekt „Mądrość i rozwój społeczności transgranicznych” otrzymała środki z Programu Współpracy Transgranicznej Interreg Polska-Litwa 2021-2027 oraz Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego.

◆ Stowarzyszenia i fundacje:

- Od wielu lat biblioteki korzystają ze wsparcia Fundacji Rozwoju Społeczeństwa Informacyjnego. W 2024 r. można było pozyskać środki m.in. z realizowanego

przez FRSI programu „Biblioteka dla wszystkich. Nowa Przygoda”. Skorzystała z niego BP w Gołdapi, która organizowała działania związane z pomocą uchodźcom (głównie dzieciom, młodzieży i ich opiekunom) w integracji ze społecznością lokalną.

- MGBP w Korszach otrzymała środki z programu „Równać Szanse: Pasja. Inspiracja. Integracja” realizowanego przez Polsko-Amerykańską Fundację Wolności oraz Fundację Civis Polonus. Dofinansowanie przeznaczono na zorganizowanie warsztatów kulinarnych, artystycznych, fotograficznych oraz medialnych. Ze środków Polsko-Amerykańskiej Fundacji Wolności skorzystała również GBP w Kowalach Oleckich na realizację projektu „Czy coś słyszycie? Poczekaјcie chwilę... Kto tam jest?”), a także GBP w Baniach Mazurskich na realizację projektu „Historia Grodziska i tradycja naszą pasją – integracja sołecka”.
- Inne fundacje, z którymi współpracowały biblioteki to m.in.: Fundacja LOTTO, Fundacja ORLEN, Fundacja Santander, Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji, Fundacja Orange.

Wśród pozostałych grantodawców biblioteki wskazywały m.in.: Gołdapski Fundusz Lokalny, Fundusz Promocji Związku Gmin Warmińsko-Mazurskich.

W bibliotekach prowadzono również działania, które nie wymagały pozyskiwania środków pozabudżetowych, jednak dzięki nim poszerzano zakres usług. Takimi projektami i przedsięwzięciami były m.in. Dyskusyjne Kluby Książki (133 kluby) i „Mała książka – wielki człowiek”. Placówki uczestniczące w powyższych projektach wskazywały na wzrost zainteresowania mieszkańców ofertą biblioteki. Wsparcie w formie rzeczowej albo merytorycznej i organizacyjnej otrzymywały też biblioteki od podmiotów, które w innych przypadkach wspierały projekty biblioteczne finansowo, np. od samorządów gminnych i powiatowych albo dużych organizacji pozarządowych.

W roku sprawozdawczym wiele bibliotek podjęło się poszukiwania środków pozabudżetowych również w formie sponsoringu i darowizn od firm, osób prywatnych lub innych instytucji publicznych. Takimi placówkami były m.in. GBP w Baniach Mazurskich, MBP w Biskupcu, GBP w Godkowie, GBP w Janowie, MBP w Lidzbarku Warmińskim, MBP w Olsztynie. Dzięki pozyskanym funduszom biblioteki mogły przeznaczyć środki finansowe na organizację zajęć i warsztatów dla różnych grup odbiorców, artykułów spożywczych przydatnych podczas organizowanych spotkań czy zakup dodatkowych zbiorów.

WOJEWÓDZKA
BIBLIOTEKA PUBLICZNA
W OLSZTYNIE

OCENA DZIAŁALNOŚCI BIBLIOTEK PUBLICZNYCH WARMII i MAZUR

za rok
2024

opracowanie:

Dział Analiz i Współpracy z Regionem WBP w Olsztynie

**Wojewódzka Biblioteka Publiczna
Olsztyn 2025**